

TARTU ÜLIKOOL
Pärnu kolledž
Sotsiaaltöö korralduse osakond

Angelika Soll

**MOBIILSE NOORSOOTÖÖ TOIMIMINE TARTU
NOORSOOTÖÖ KESKUSE TÖÖTAJATE PILGU LÄBI**

Lõputöö

Juhendaja: Kandela Õun, MA

Pärnu 2024

Soovitan suunata kaitsmisele

(allkirjastatud digitaalselt)

Kandela Õun

Kaitsmisele lubatud

TÜ Pärnu kolledži programmijuht

(allkirjastatud digitaalselt)

Monika Kumm

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(allkirjastatud digitaalselt)

Angelika Soll

SISUKORD

Sissejuhatus	4
1. Teoreetiline ülevaade noorsootöö erinevatest vormidest	7
1.1. Ülevaade noorsootööst, selle toetusvajadusest ja programmidest	7
1.2. Mobiilne noorsootöö ja selle jagunemine	11
1.3. Mobiilne noorsootöö mujal maailmas ja Eestis	14
2. Uuring mobiilse noorsootöö toimimisest Tartu linnas	17
2.1. Tartu Noorsootöö Keskuse tutvustus	17
2.2. Uurimismeetodi ja valimi kirjeldus	19
2.3. Uuringu tulemused ja analüüs	21
2.3.1. Sihtrühm ja selleni jõudmine, noorte probleemid, tõhusaimad meetodid	21
2.3.2. Noorsootöötajad ja nende panus, MoNo vajalikkus, noorte tagasiside	25
2.3.3. MoNo puudujäägid, arenguruum, riskikäitumise ennetus, väljakutsed töös	27
2.3.4. Töötajate heaolu, MoNo jätkusuutlikkus ja tulevikusuunad	30
2.4. Arutelu ja ettepanekud	31
Kokkuvõte	34
VIIDATUD ALLIKAD	36
Lisa 1. Intervjuu küsimused noorsootöötajatele ja Tartu Noorsootöö Keskuse Noortegarantii tugisüsteemi koordinaatorile	41
Lisa 2. Intervjuu küsimused lastekaitsespetsialistile	43
Lisa 3. Intervjuu küsimused HARNO mobiilse noorsootöö peaeksperdile	44
Lisa 4. Kaaskiri	45
Summary	46

SISSEJUHATUS

Vajadus olla kaasatud on inimese sees sügaval olemas. Sageli ei ole kõik ühiskonnaliikmed võrdselt ühiskonda kaasatud. Nii on ka noorsootöös, kus ühel või teisel põhjusel on osad noored vähem kaasatud. Kõige esimene motivatsiooniteooriate looja Maslow (1943, lk 394) ütles, et inimese esimese astme vajadused on füsioloogilised vajadused, seejärel tuleb vajadus turvalisuse, armastuse, tunnustuse, eneseteostuse järele.

Noorte kaasamiseks on loodud noortekeskused, mis pakuvad küll noortele huvi, aga kahjuks jäävad asukoha, teadmatususe või majandusliku olukorra tõttu osad noored noorsootöö pakutavatest võimalustest eemale. Seda näitab ka 2017. aastal läbi viidud uuring noorsootöös osalevate noorte rahulolu kohta noorsootööga, kus selgus, et peamised põhjused, miks noored ei osale huvitegevuses, on aja- ja huvipuudus. Uuringust selgub ka tõsiasi, et mitmeid noori mõjutab asukoht, ebasobiv hind, transpordivõimaluse puudumine ja selle tõttu jäävad nad noorsootööst eemale. Veel toodi uuringus välja ka teadmatus huvitegevuse kohta. (Murakas *et al.*, 2018, lk 16–17) Seega on oluline need noored kõige pealt üles leida ja tutvustada neile erinevaid võimalusi huvitegevuseks.

Mobiilne noorsootöö ehk MoNo on noorte tõrjutust ennetava suunitlusega noorsootöö, mida tehakse väljaspool noorsootöökeskust. Selleks võib olla näiteks kaubanduskeskus, kool, internet või kus iganes avalikus ruumis noor parasjagu viibida võib. Eestis rakendatakse MoNo erinevaid vorme ja meetodeid, millest tuntuim on tänavatöö. See tähendab, et noorsootöötajad lähevad tänavale noorte juurde kontakti looma ja teavitama neid noorsootööst ja selle tegevustest. (Mäger, 2022, lk 70)

Eurostati (2024) andmetel oli 2023. aastal NEET-staatuses 15–26-aastaseid noori Euroopas 12,4% ja Eestis 10,2% (tulemused on allikas toodud ainult protsendiliselt). 2023. aastal oli NEET-noori Eestis kokku 9,6% (Statistikaamet, 2024a), millest võib järeldada, et NEET-staatuses noorte hulk on küll vähenemas, aga endiselt on noori, kes

ei õpi, tööta ega osale koolitusel ehk NEET-noori on ühiskonnas palju. Sellised noored on ühiskonnale kulu ja nendega tuleb tegeleda. NEET-noored on kui kasutamata ressurss, kes võiksid olla tööturul aktiivsed, aga kui nad õigel ajal abi ei saa, siis nende probleemid aina süvenevad. NEET-staatuses noorte toetamise vajadusest ollakse Eestis järjest rohkem teadlikumad, ometigi on sihtrühma haavatavamate liikmeteni jõuda keeruline (Beilmann *et al.*, 2022, lk 81).

Vähem aktiivsete noorte haridusest või töölt kõrvalejäämine on tõsine mure nii praegusel hetkel kui ka tulevikus. See vähendab oluliselt noorte võimalusi saada täisväärtuslikuks ühiskonnaliikmeks ning suurendab riski jääda pikemaks ajaks töötuks või teenida vähem palka, sattuda vaesusesse ja kogeda sotsiaalset tõrjutust. Sotsiaalne tõrjutus on olukord, kus inimese osalemine ühiskonna majanduslikus, sotsiaalses, poliitilises ja kultuurilises elus on piiratud. Ühiskond, mis on sotsiaalselt kaasav, annab inimesele võimaluse tunda end väärtustatuna. Seega on vajalik kasutusele võtta erinevaid vahendeid, mis aitaks ennetada ning vähendada sotsiaalset tõrjutust ja sotsiaalselt kaasata noori. (Käger *et al.*, 2021, lk 4)

Eelnevast tulenevalt on käesoleva lõputöö uurimisprobleemiks olukord, kus noori, kes ei õpi ega tööta, on endiselt ühiskonnas palju, ja kelleni tavameetoditega ei jõuta. Seega on vajadus uute meetodite järele olemas, et leida üles need kliendid, kes ise põhjusel või teisel noortekeskustesse ei jõua.

Käesoleva lõputöö eesmärk on analüüsida Tartu mobiilse noorsootöö ehk MoNo toimimist ja selle vajalikkust Tartu Noorsootöö Keskuse töötajate pilgu läbi ning tulemustele tuginedes teha keskusele ning Haridus- ja Noorteametile ettepanekuid mobiilse noorsootöö paremaks toimimiseks. Eesmärgi saavutamiseks on püstitatud järgnevad uurimisküsimused:

1. Kuidas hindavad Tartu Noorsootöö Keskuse töötajad mobiilse noorsootöö toimimist Tartus?
2. Kui vajalikuks peavad mobiilset noorsootööd Tartus selle osutajad ja koostööpartner?

Lõputöö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis antakse esmalt teoreetiline ülevaade noorsootööst, selle toetusvajadusest ja programmidest. Seejärel antakse

ülevaade mobiilsest noorsootööst ja meetoditest ning tutvustatakse mobiilsest noorsootööd Eestis ja mujal maailmas. Teises peatükis tutvustatakse Tartu Noorsootöö Keskust, kasutatud uurimismeetodit ja kirjeldatakse valimit ning antakse ülevaade uuringu läbiviimisest, selle tulemustest ja tehakse ettepanekud Tartu Noorsootöö Keskusele ning Haridus- ja Noorteametile.

1. TEOREETILINE ÜLEVAADE NOORSOOTÖÖ ERINEVATEST VORMIDEST

1.1. Ülevaade noorsootööst, selle toetusvajadusest ja programmidest

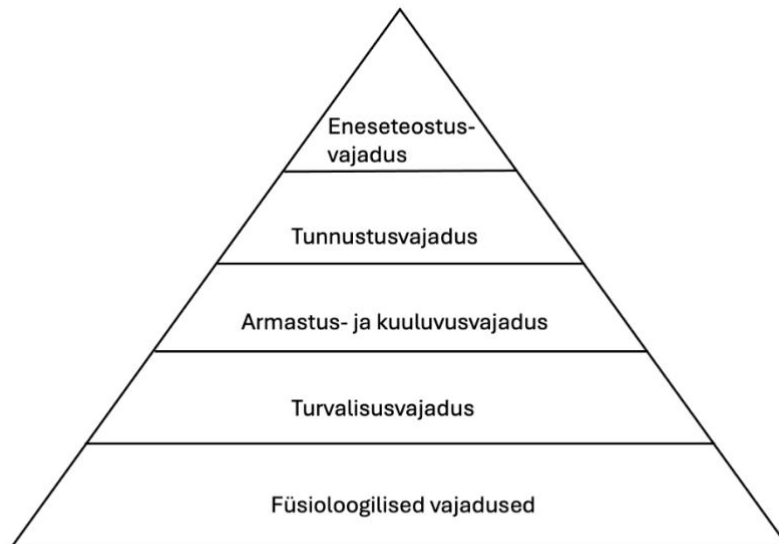
Noorte olukorraga kursisolek nõuab avatud ühiskonnas pidevat tähelepanu. Noorsootöö kaasab ja toetab noori läbi erinevate tegevuste. Järgnevalt annab autor ülevaate noorsootööst, selle toetusvajadusest ja programmidest.

Inimesed on loodud kuuluma. See on inimeseks olemise juures oluline aspekt, lubada endal kogeda lähedust, ühendust ning emotsionaalset ja füüsilist kontakti teise inimesega. See tähendab, et suhted, mida inimesed teistega loovad on olulised, aidates elada elu, mis on täis heaolu ja positiivset energiat (Hill, 2020, lk 9). Ameerika psühholoog Martin Seligman selgitab heaolu PERMA (ingl *Positive Emotion, Engagement, Relationships, Meaning, and Accomplishment*) mudeli järgi. Seligmani järgi moodustavad heaolu positiivsed emotsioonid, kaasatus, suhted, tähendus ja saavutus. (Hill, 2020, lk 5)

Igal keskkonnal on lapsele kas otseselt või kaudselt mõju. Sotsioloog Erik Allardi (1993, lk 89) järgi sõltub inimese heaolu kolmest komponendist, milleks on omamine, armastamine ja olemine ja nende põhjal saab hinnata elu kvaliteeti ja inimese heaolu. Bronfenbrenneri järgi on lapse heaolu seotud lapse enda, teda ümbritsevate inimeste ja keskkonnaga. Sellest tulenevalt võib vaadelda last kui kasvavat ja dünaamilist isikut, kes samuti ise mõjutab keskkonda, kus elab (Reinomägi *et al.*, 2014, lk 6).

Ameerika psühholoogi Abraham Maslow (1943, lk 388) motivatsiooniteooria kohaselt peavad enne kõrgema taseme vajadusi olema madalama taseme vajadused piisavalt rahuldatud. Maslow on koostanud hierarhia (vt. joonis 1), kus ta on rühmitanud inimeste vajadused kasvavas järjekorras. Vundament, ehk püramiidi alus koosneb inimese

esmastest füsioloogilistest vajadustest, milleks võivad olla eluase, toit, jook ja uni. Sellele toetub vajadus turvalisuse järele, mis on oluline tagamaks inimesele kindlustunde ja rahu. Turvalisuse peale toetub armastus ja kuuluvusvajadus ning püramiidi tipus asetseb eneseteostuse vajadus (Maslow 1943, lk 394).

Joonis 1. Maslow vajaduste hierarhia. Allikas: Maslow, 1943, lk 394.

Noorsootöö üheks olulisemaks väljakutseks on leida üles noortele meeldivad ja neid toetavad tegevused, millest oleks abi nii üleminekuperioodidel kui ka edaspidises elus. Noorte olukorraga kursisolek nõuab avatud ühiskonnas pidevat tähelepanu (Murakas *et al.*, 2018, lk 6). Noorsootööl on oluline roll noorte arengu toetamisel, mille tulemusena noored kohanevad ühiskonnaga ja neist saavad algatusvõimelised ja ettevõtlikud noored (Rannala & Dibou, 2020, lk 7).

Noorte osalemine noorsootöös aitab kaasa võrgustiku loomisele, produktiivsusele ja üldisele heaolule. Noorte osalemist noorsootöös mõjutab osaliselt noorsootöö kvaliteet, mis on seotud muu hulgas noorsootöötajate pädevusega. Seega on oluline pöörata tähelepanu noorsootöö kvaliteedi parandamisele, mis hõlmab muu hulgas noorsootöölaste koolituste korraldamist ja noorsootöötajate kutse väärtustamist (Käger *et al.*, 2017, lk 6). Avatud noorsootöö meetod on tingimuste loomine noori arendavaks tegevuseks (Käger *et al.*, 2021, lk 32) ja selle töö tulemusena on toetatud noorte vaimne, füüsiline, sotsiaalne ja emotsionaalne areng (Paabort *et al.*, 2020, lk 12).

Noorsootöö seaduses (2010) § 4 on noorsootööd kirjeldatud järgmiselt: „noorsootöö on tingimuste loomine noore isiksuse mitmekülgseks arenguks, mis võimaldab noortel vaba tahte alusel perekonna-, tasemeharidus- ja tööväliselt tegutseda.“ Noortekeskus töötab mitteformaalse õppe keskkonnana, kus teadlikult noori jõustatakse nende isiksuse arendamiseks (Paabort *et al.*, 2020, lk 12) ja on koostööpartneriks nii kohalikele omavalitsusele, kui ka asutustele, kes töötavad noortega (Paabort, 2020, lk 17).

Noortekeskused tegutsevad Eesti noorsootöö seaduse alusel, lisaks jälgitakse Noortevaldkonna arengukava, Noorsootöötaja kutsestandardit, Noortekeskuste Head Tava ja noorsootöötaja kutse-eetikat (Paabort *et al.*, 2020, lk 5). Noortekeskustes on oluline uurida vähemalt korra aastas noortelt rahulolu ja tagasisidet (Paabort, 2020, lk 17). Eesti noortekeskuste kaardistuse uuringust selgub, et noortelt saadakse tagasiside töö käigus või selle lõppedes. Näiteks 50% (27) asutustest teostab aastas korra põhjaliku küsitluse, samas kui 69% vastanute jaoks on oluline saada tagasiside peale üritust (Paabort, 2020, lk 19).

Eestisse asutati esimest korda ametlikud noortekeskused 1998. aastal Narvas ja Saue (Paabort *et al.*, 2020, lk 3). Eestis tegutseb 2019. aasta andmetel 288 noortekeskust, kellest 70% on kohaliku omavalitsuse hallatavad asutused ja 30% MTÜd või sihtasutused. Noortekeskus on olemas igas kohalikus omavalitsuses. Kõige rohkem leiab Eestis noortekeskusi Harjumaal (50), Tartumaal (35), Lääne-Virumaal (27) ja Pärnumaal (23) ning kõige vähem Hiiumaal (6), Saaremaal (10), Läänemaal (11) ja Põlvamaal (11) (Paabort *et al.*, 2020, lk 4).

2017. aastal omas ligi 40% noorsootöötajatest noorsootöölalast haridust või kutset. 62% noorsootöötajatest on üle kolme aasta tööstaaž ja 38% kuni kaks aastat tööstaaži (Käger *et al.*, 2021, lk 33). 2017. aasta detsembri seisuga tegutseb Eestis hinnanguliselt 5000–7000 noorsootöötajat, kellest 2702 omavad kutsetunnistust või osakutsetunnistust. Noorsootööd koordineerivad riiklikul tasandil Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Noorsootöö Keskus ning SA Archimedese Noorteagentuur, kes viivad ellu mitmesuguseid koolitusi. Vastavalt noorsootöö ning kohaliku omavalitsuse korralduse seadusele, vastutab noorsootöö elluviimise eest kohalikul tasandil omavalitsus (Käger *et al.*, 2017, lk 6).

Noorsootöötajad puutuvad kokku oma töös NEET-noortega. NEET-olukorras noor tähistab kokkuleppeliselt 15–29-aastast mitteõppivat ja mittetöötavat, koolitustel mitte osalevat noort (Kõiv & Paabort, 2020, lk 3). Põhjuseid, miks noorest saab NEET-noor võib olla väga erinevaid. Sõstra (2023, lk 34) läbi viidud uuringus selgus, et suurem risk omandada NEET-staatus oli järgmistel noortel: mitte Eesti päritolu, kellel puudub varasem töökogemus, põhiharidusega või haridustee pooleli jätnud, noorelt emaks saanud, vanaema või sugulasega üles kasvanud, kelle ema ega isa ei töötanud või olid madalama haridustasemega.

Peamise tõuke, tegelemaks NEET-noortega on andnud 2008.–2010. aasta üleilmne majanduskriis, mille tagajärjed mõjutasid just enim noori. 33% Eesti noortest vanuses 15–24 olid 2010. aastal töötud. 2020. aasta märtsist juunini kaotas enim töö just noori ja seda COVID-19 eriolukorra tõttu (Käger *et al.*, 2020, lk 28). 2022. aastal oli Eestis töötuid kokku 40 200, neist 15–24-aastaseid 10 400. 2023 III kvartali seisuga oli töötuid Eestis kokku juba 54 800 (Statistikaamet, 2024b).

Noorsootöötaja kutse-eetikas (Eesti Noorsootöötajate Kogu, *s. a.*, lk 1) on välja toodud punktid, millest noorsootöötaja peab kinni pidama. Noorte suhtes tuleb olla aus ja avatud, mis puudutab noorsootöö eesmärke ja meetodeid. Oluline on tegutseda avatult ja läbipaistvalt. Noorsootöötaja ei tohi eelistada ühte noort teisele, vaid peab kohtlema kõiki noori võrdväärselt ning suhtuma nendesse lugupidavalt ja sallivalt.

Omavalitsustel aitab noorsootöö kvaliteeti hinnata selleks spetsiaalselt loodud kvaliteedihindamise mudel. Selle abil saavad kaardistatud murekohad, tugevused ja see aitab planeerida edaspidist arengut. 2022 aastal läbis 17 kohalikku omavalitsust noorsootöö kvaliteedihindamise. (Haridus- ja Noorteamet, 2022, lk 19)

Noorsootöö seadus (2010) § 6 on toonud välja Haridus- ja Teadusministeeriumi ülesanded, milleks on töötada välja noorsootöö riiklikud programmid ja toetada noorteühingute tegevust, sealjuures eraldada neile aastatoetusi. Riik on välja töötanud erinevaid meetmeid noorte toetamiseks, vältimaks noortel tõrjutust, töötuks jäämist või vaesusesse sattumist. Üheks neist meetmetest on Noortegarantii algatus, mis loodi 2013. aastal ja mida uuendati 2020. aastal (Sõstra, 2023, lk 3). Noortegarantii eesmärk on leida üles noored, kes riikliku andmeregistri info kohaselt ei käi tööl ega koolis või kes vajaks

lisatuge kohalikul omavalitsuselt (Käger *et al.*, 2020, lk 33) ja tagada kuni 29-aastastele noortele kvaliteetne töö- või praktikapakumine nelja kuu jooksul (Sotsiaalministeerium, 2023, lk 2).

Aastal 2021 osales Noorte Tugila ja Hoog Sisse programmi tegevustes 2765 noort (Haridus- ja Noorteamet, 2022, lk 25). Noortealgatuses „Noorte omaalgatuse projektid“ pakuti 2022. aastal tuge 62 noorte omaalgatusega projektidele, seda peaaegu 100 000 euro ulatuses (Haridus- ja Noorteamet, 2022, lk 22). Valdkonnas töötavate inimeste ja noorte hinnangul pakub noorsootöö tänu erinevatele tegevustele ja vormidele võimalust noori kaasata, edendada nende vaimset ja füüsilist arengut ning ennetada ja vähendada tõrjutust (Käger *et al.*, 2021, lk 4). Seega on oskuslik noorsootöö hea võimalus noorte kaasamiseks ja tõrjutusrisiki ennetamiseks.

Noortele pakutakse tuge, võimaldades neil osaleda erinevates programmides ja omaalgatusprojektides. NEET-noori toetab riik läbi Noortegarantii algatuse, mis aitab noorel naasta tagasi kooli või tööturule. Oskuslik noorsootöö aitab noori kaasata ja ennetada tõrjutusrisiki.

1.2. Mobiilne noorsootöö ja selle jagunemine

Noorsootöö pole enam ainult töö noortega noortekeskustes, vaid see on muutunud mobiilsemaks ehk liikuvamaks. Selline noorsootöö meetod võimaldab noorsootöötajal minna ise nooreni, tehes tänavatööd, tööd internetis jne. Eestis on tänavatööl suur roll, tänu sellele on jõutud ka selliste noorteni, kes ise noortekeskustesse muudu ei tuleks.

Mobiilne noorsootöö on alguse saanud kogukonnapõhisena ja keskendub üle maailma noorte ja laste ebasoodsate elutingimuste parandamisele (Specht, 2012, lk 4). Suurenenud kuritegevusele ja kambakogunemistele hakati otsima lahendust. Kuna statsionaarne noorsootöö ei suutnud selliste noortega kontakti luua ega nendeni jõuda, töötati välja mobiilne noorsootöö (Johanson, 2016, lk 28).

Mobiilne noorsootöö ehk MoNo (Reile & Mäger, 2021, lk 4) on ennetustöö, mille eesmärgiks on noortega usaldusliku kontakti loomine ja säilitamine ning seeläbi noorte toetamine ja võimestamine. MoNo tegevusi planeeritakse sotsiaalruumi analüüsi järgi, mis tähendab, et tehakse küsitlusi ja vaatlusi, mille käigus uuritakse kvalitatiivseid ja

arvulisi, geograafilisi ja planeeringul põhinevaid näitajaid. Uut infot kogutakse piirkonnast, kus mobiilset noorsootööd tahetakse tegema hakata (Reile & Mäger, 2021, lk 11).

MoNo juured pärinevad küll Ameerikast ja selle eesmärk oli ennetada noorte tõrjutust (Specht, 2012, lk 4), aga mobiilse noorsootöö kontseptsioon töötati välja Saksamaal 1970ndate aastate alguses Walter Spechti eestvedamisel (Johanson, 2012, lk 10), kus põhiülesandeks oli arendada koos noortega nende sotsiaalseid oskusi ja toetada neid igapäevases elus, ennetades korduvõigusrikkumisi (Ristikivi, 2012, lk 9). 1992. aastal loodi siiani toimiv võrgustik ISMO (ingl *International Society for Mobile Youth Work*) ehk rahvusvaheline mobiilne noorsootöö ühing, mille ülesandeks on mobiilse noorsootöö tutvustamine, rakendamine ja edendamine üle maailma (Johanson, 2012, lk 10).

Mobiilses noorsootöös on oluline jõuda kõikide noorteni, samuti peavad võimalused olema võrdsed (Pikiotienê & Pilitauskaitê, 2020, lk 10). MoNo sihtgrupiks on 7–26-aastased noored (Haridus- ja Teadusministeerium, 2024, lk 4). Sihtgruppi kuuluvad ka noored, kellel võib esineda alkoholi- ja narkosõltuvust, ärevust või muid vaimse tervise probleeme, samuti noored, kes on kogenud vägivalda, hooletusse jätmist või muid kriise. MoNo rakendamise tulemusel jõutakse ka nende noorteni, kes on NEET-staatuses ehk kes ei õpi ega tööta. (Mäger, 2022, lk 73)

Mobiilne noorsootöö võib olla suunatud erinevatele eesmärkidele nagu näiteks harimine, nõustamine, informeerimine, vaba aja veetmine, individuaaltöö jne. Kuna MoNo eesmärgid on erinevad, siis võib seda teostada erinevates kohtades: tänaval ehk noorte kogunemiskohtades, spetsialiseeritud ruumides, välitingimustes jne. Protsess põhineb eelnevalt kokku lepitud põhimõtetel: vabatahtlik osalemine, suhete loomine, ligipääsetavus jne (Pikiotienê & Pilitauskaitê, 2020, lk 10). Töötades noorega, on oluline, et ka täiskasvanud oleks kursis uute tehnoloogiatega. Noorsootöötajate jaoks on digioskus ja digivahendite kasutamine oluline juba sellepärast, et nad suudaks noortes arendada digitaalset kirjaoskust, mis on neile tulevikuks väga vajalik (Rasmussen & Kötsi, 2018, lk 42).

Mobiilne noorsootöö koosneb neljast erinevast töömetoodikast: tänavapõhisest noorsootööst, individuaaltööst, grupi- ja kogukonnatööst. Tänavapõhine noorsootöö

jaguneb omakorda kutsuvaks ja otsivaks noorsootöoks. (Reile & Mäger, 2021, lk 10) Tänavatöö meeskonna moodustavad ideaalis 2–3 spetsialisti. Noortega minnakse kontakti looma tavaliselt kahekesi (Johanson, 2012, lk 11) sinna, kus noored kogunevad, näiteks kaubanduskeskused, pargid või bussipeatused (Reile & Mäger, 2021, lk 10). Esmane kontakt on alus edaspidiseks koostööks noore ja noorsootöötaja vahel. Noorsootöötajad on kogunemispaiades justkui külalised. Töötajal on oluline aktsepteerida noori nii nagu nad on. Noorsootöötaja pakub vajadusel nõustamist ja jagab infot (Johanson, 2012, lk 11).

Individuaaltöö algab noorega peale tänaval loodud kontakti. Individuaaltöö on üks ühele töö noorega, kus noort jõustatakse ja toetatakse. See võib toimuda nii tänaval, internetis või noortekeskuses, just seal, kus noorel endal mugavam on. Grupitöö käigus on fookuses noorte sotsiaalsete oskuste arendamine, seda läbi grupitegevuste. Grupitöö hõlmab endas erinevaid sotsiaalprogramme (Reile & Mäger, 2021, lk 10) ning seda tehes on noortel võimalik arendada sotsiaalseid oskuseid ja luua uusi käitumismustreid (Reile & Mäger, 2021, lk 11).

Kogukonnatöö eesmärgiks on lähendada omavahel kogukonda ja noori. Kogukonnaliikmeid teavitatakse MoNo võimalustest ja neid kaasatakse MoNo tegevustesse läbi kohtumiste, sotsiaalmeedia ja ühisürituste. Noortel on võimalus panustada kogukonda, korraldades üritusi ja tehes vabatahtlikku tööd (Reile & Mäger, 2021, lk 11). Kogukonnatöö keskendub noorte ja võrgustikuliikmete koostööle ja väärtustab kodanikualgatusi (Reile & Mäger, 2021, lk 10).

Mobiilse noorsootöö ja avatud noorsootöö meetodid on omavahel seotud, kuid nii nagu MoNo ei asendata avatud noorsootööd noortekeskustes, ei asenda ka avatud noortekeskused MoNo. Mõlema meetodi eesmärgiks on jõuda noorteni võimalikult kiiresti ja efektiivselt. Erinevates piirkondades kasutatakse erinevaid noorsootöö meetodeid. See valik sõltub sellest, milline on spetsialistide võimekus, piirkonna eripära, mis on sealsed vajadused ja kitsaskohad. (Reile & Mäger, 2021, lk 23)

Mobiilne noorsootöö on kolinud noortekeskustest väljapoole sinna, kus noor parasjagu viibib. Noorteni jõutakse läbi nelja erineva meetodi, milleks on tänavapõhine noorsootöö,

individuaaltöö, grupi- ja kogukonnatöö. Tänavatöö on olnud edukas, seda tehes on jõutud noorteni, kes ise noortekeskustesse muidu ei tuleks.

1.3. Mobiilne noorsootöö mujal maailmas ja Eestis

Mobiilne noorsootöö, olles noorsootöö osa, on maailmas üsna uus lähenemismeetod. Eestis hakkasid noortekeskused tegutsema väljaspool noortekeskusi 2010. aastal eesmärgiga viia noorsootöö noorteni (Reile & Mäger, 2021, lk 4). Järgnevas alapeatükis tutvustatakse mobiilset noorsootööd Eestis ja mujal maailmas.

Mobiilse noorsootöö näol oli 90ndate lõpus tegemist pigem sotsiaaltöoga ja seda tööd mõisteti kui tööd tänavalastega. Tänapäevaks nähakse, et MoNo abil on võimalik jõuda ka nende noorteni, kes noortekeskustesse sattunud ei ole (Reile & Mäger, 2021, lk 4). Aseman Lapset ehk Jaamalapsed on organisatsioon Soomes, mis asutati aastal 1990. Organisatsiooni eesmärk on viia noorteni noorsootööd ja turvalisi täiskasvanuid. (Haverinen & Siivikko-Heikkinen, 2021, lk 7). Soomes on kasutusel aastast 2015 Walkers autod, tänu millele viiakse noorsootöö kohale kõigile noortele. Aastatel 2015–2021 on autodega kohtunud noortega juba üle 62 000 korra (Tormulainen & Kauppinen, lk 15).

Aastast 1994 loodi Helsingis esimene Walkers-nimeline öökohvik, eesmärgiga pakkuda mõistlikku ajaviidet noortele ja seeläbi ennetada või vähendada noorte alkoholi tarbimist. Walkers kohvikud levisid lühikese aja jooksul üle kogu Soome (Haverinen & Siivikko-Heikkinen, 2021, lk 7) ja on siiani väga populaarsed. Helsingis Kamppi linnaosas tegutseb noorte poolt hinnatud kohvik, mis on noortele avatud viiel päeval nädalas (Aseman lapset, 2023, lk 7). Walkers Soome tegevust rahastasid aastal 2022 lisaks haridus- ja kultuuriministeriumile, Sinebrychoff Oy ja Saaren Taika/Topez Oy. Paulig Oy toetas kohvikukingitustega ja lisaks saadi ka annetustulu (Aseman lapset, 2023, lk 5).

Leedus tekkis mobiilne noorsootöö 2009. aastal, kui käivitati projekt nimega „Avaliku ja mittetulundussektori partnerluse edendamine integreeritud noorsoopoliitika kaudu“. Projekt tutvustas mobiilset noorsootööd ja mobiilse noortekeskuse kontseptsiooni, mis nägi ette mobiilsete teenuste pakkumist noortele, kes elavad piirkondades, mis on kaugel omavalitsuskeskusest. 2011. aastal liikus maapiirkondades ringi suur kollane buss ehk

ratastel noortekeskus. Suvekuudel sõitis buss nendes asukohtades ringi varustuse ja erinevate lauamängudega, püüdes jõuda seal elavate noorteni. (Pikiotiené & Pilitauskaitè, lk 2020, lk 17)

Hetkel on Leedus umbes 15 mobiilse noorsootöö ja väljaspool organisatsiooni tegutsevat noorsootöö meeskonda, kuhu kaasatakse noor, kellel on vähem võimalusi või keda tõrjutakse. Oluline läbimurre Leedu noorsootöö praktikas on Noorsoopoliitika Raamatu seadus, mis jõustus 1. jaanuaril 2019 ja määratleb sellised võtmesõnad nagu noorsootöö, avatud noorsootöö, mobiilne noorsootöö ja lahusolev noorsootöö. See seadus on eelduseks noorsootöö praktikate arendamiseks Leedus, kuna tõenäoliselt julgustatakse ja kohustatakse sellega omavalitsusi astuma konkreetseid samme rahaliste ressursside tagamisel. (Pikiotiené & Pilitauskaitè, lk 2020, lk 18)

Euroopa Komisjoni (European Commission, 2021, lk 32–34) noorsootöö uuringust selgub, et riiklikud prioriteedid ei vasta noorsootöötajate vajadustele. Fookusgrupid leiavad, et pikaajalise struktuurilise rahastuse puudumine on praegu üks peamisi takistusi noorsootöös. Veel selgub, et noorsootöötajad vajavad paremaid võimalusi kvaliteetseteks koolitusteks ja pidevaks erialaseks arenguks. Rootsi fookusgrupis väljendati, et noorsootöötajatele mõeldud haridus ja koolitused on vananenud ja peegeldavad pigem üldisi arusaamu noorsootööst. Seega näevad nad vajadust noorsootöötajate pädevuste täiendava ja pideva arendamise järele (European Commission, 2021, lk 37–38).

Alates 2009. aastast käivitati mobiilne noorsootöö Tallinnas. Esialgu mindi tänavale õhtul 3–6 tunniks. 2010. aastal käidi tänavatel päevasel ajal, kus külastati kaubanduskeskuseid, parke jne (Dibou *et al.*, 2020, lk 77). Tallinna MoNo töötajad on varasemalt korraldanud grupitöid sotsiaalprogrammides nagu „Vaade Tulevikku“ ja „Jalatala“. Samuti toimib koostöö nii STEP kui ka „Hoog Sisse“ programmiga (Reile & Mäger, 2021, lk 20). 2019. aasta alustati Pärnus mobiilse noorsootööga (Mäger, 2022, lk 71). Pärnu MoNo lähimad partnerid on MTÜ Pärnu Noorte Vabaajakeskuse allüksused, mille hulka kuuluvad avatud noortekeskused ja Pärnumaa Noorte Tugila programm. Nii Tallinna kui ka Pärnu MoNo meeskonnad teevad koostööd SPIN programmi rakendajatega. MoNo rakendamist Tallinnas ja Pärnus toetavad kohalikud omavalitsused (Reile & Mäger, 2021, lk 21).

Paaborti uuringus (2019, lk 61–64) leiavad küsitletud eksperdid, et suurim vajadus on mobiilse noorsootöö järele. Riikliku tasandi eksperdi meelest aitaks paremini sihtgrupini jõuda spetsiifiliste võrgustike kaardistamine. Eksperdid tõid välja, et haridusvaldkonda kaasatakse vähem, kuigi see on koht, kus noorest võib saada NEET-noor. Koostööl ja kommunikatsioonil on suur roll, ennetamaks noorte koolist väljakukkumist või vajadusel aidata noori kooli tagasi. Varakult märkamine ja tegutsemine aitab ennetada ka sotsiaalset tõrjutust ja alaealiste sattumist halvale teele (Dibou *et al.*, 2020, lk 76).

Noored on teadlikumad erinevatest noorsootöö teenustest tänu mobiilsele noorsootööle, kus kutsutakse noori osalema noorsootöös. Samamoodi aitab noorte teadlikkust tõsta sotsiaalmeedia, kus tegevusi aktiivselt kajastatakse. Kui noored on teadlikud, siis suureneb ka teenuse tarbimine (Reile & Mäger, 2021, lk 22). Seda toovad välja ka oma uuringus Kõiv ja Paabort (2020, lk 37), et noored on leidnud võimaluse teenusega liitumiseks läbi võrgustikutöö ja ka läbi mobiilse noorsootöö.

Euroopa Komisjoni uuringust selgub, et pikaajalise rahastuse puudumine on üks peamisi takistusi noorsootöös. Kui Eestis tehakse noorsootööd ka noortekeskustest väljaspool ja noori toetatakse erinevate programmide näol, siis Soomes on lisaks sellele loodud ka spetsiaalsed noortekohvikud. Noored on teadlikumad erinevatest noorsootöö teenustest tänu mobiilsele noorsootööle, samamoodi aitab noorte teadlikkust tõsta sotsiaalmeedia.

2. UURING MOBIILSE NOORSOOTÖÖ TOIMIMISEST TARTU LINNAS

2.1. Tartu Noorsootöö Keskuse tutvustus

Tartu Noorsootöö Keskus on Tartu Linnavalitsuse hallatav noorsootööasutus, mille alla kuulub kolm noortekeskust: Anne, Lille ja Ilmatsalu noortekeskus. Tartu Noorsootöö Keskus toimetab mobiilse ja avatud noorsootööga, teeb erinevaid riigisiseseid kui ka Erasmuse projekte. Veel vastutab Noorsootöö Keskus Tartu linna noortevaldkonna suursündmuste eest nagu lastekaitsepäev, tarkusepäev, noortepäev ja noorte pidu. Mobiilset noorsootööd rahastab Tartu linn. Aeg-ajalt saadakse ka rahastust projektidest. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

Tartu linnas tehakse tihedalt koostööd linnavalitsusega, lastekaitsega, politseiga, hariduse ja tugiteenuste keskustega, erinevate koolide sotsiaalpedagoogidega. Samuti tehakse koostööd teiste linnade noorsootöötajatega ja käiakse erinevates linnades töövarjupäeval. Pärnu MoNo töötajad käivad Tartus varjutamas ja vastupidi. 2023. aastal toimus koos lätlastega tänavapõhise noorsootööalane Erasmuse projekt, mille raames töötati välja väike käsiraamat, milles on seletatud muu hulgas, kuidas tänavapõhist noorsootööd teha, mida arvestada, kuidas kontakti luua jne. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

Tartu Noorsootöö Keskusel on ka Instagram, kuhu on noorte jaoks koondatud erinevad teenused. Sealt võib leida infot näiteks vaimsest esmaabist, psühholoogilisest nõustamisest, karjäärinõustamisest või ka erinevatest noorsootöö ja huvihariduse võimalustest, mis noori võiks kõnetada. Noorsootöö Keskus on see aasta eesmärgiks võtnud välja otsida kõik tasuta pakutavad teenused, nii need teenused, mida Tartu linn pakub, kui ka mida üle Eesti pakutakse. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

2012–2019 tehti Tartus mobiilset kontaktnoorsootööd ehk MoKot. Tegevuses lähtuti mobiilse noorsootöö kontseptsioonist ja neljast osast koosnevast MoNo mudelist. MoKo

teostajatel oli soov pakkuda avalikus ruumis teenust noortele, kelle käitumine oli riskantne. See hõlmas endas individuaaltööd noortega. Sõna kontakt viitas sellele, et MoKo tegijad pidid olema nõustamispädevusega, näiteks pidid nad oskama motiveerivalt intervjuuerida. Eriväljaõppega noorsootöötajad löid kontakti riskikäitumisega noortega. (Reile & Mäger, 2021, lk 29)

Alates 2020. aasta sügisest on Tartu Noorsootöö Keskus osutanud Tartus kutsuva noorsootöö teenust, mis on mobiilse noorsootöö ehk MoNo üks alaliikidest. Varasemalt pakkus mobiilset kontaktnoorsootööd Tähe Noorteklubi. Tähe Noorteklubil lõppes linnaga leping ja Tartu Noorsootöö Keskus hakkas seda edasi arendama. 2021. aasta suvel said noorsootöötajad noorsootöö alase koolituse. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

Hetkel pakub Tartus mobiilset noorsootööd Tartu Noorsootöö Keskus. MoNo sihtrühmaks Tartus on eelkõige 13–19-aastased noored. Noortekeskuses jagunevad sihtgrupid vanuselt 7–11 ja 12–19. MoNo ise keskendub tugevalt riskikäitumisele ja NEET-staatuses noortele, samas tehakse MoNo tööd noortekeskuse ja avatud noorsootöö kõrvalt, siis otseselt ei otsita konkreetseid noori. Lähenetakse ka tänavale noortele, kes niisama hängivad või sihitult on. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

Eesmärgiks on tutvustada noortele noorsootöö võimalusi ning jõuda noorteni, kes muidu noortekeskustesse ei jõuaks. Seda teostatakse keskuse töötajate poolt nii Tartu tänavatel, kaubanduskeskustes, kui ka digikeskkondades. Tänavale käiakse iga päev umbes 3 tundi ja tutvustatakse noortele noorsootöö võimalusi ja jooksvalt vaadatakse, kas tehakse kutsuvat või otsivat noorsootööd. Tavaliselt minnakse tänavale kahekesi. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

2021. aasta suvel käidi Tartus tänavatel viiel päeval nädalas, talvel aga kaks korda nädalas, tehes igapäevaselt paar tundi teavitustööd. Samal aastal olid noorsootöötajad tänavatööd tehes kontaktis noortega rohkem kui 2800 korral. Avatud noorsootööl ja tänavapõhisel noorsootööl on ühine eelarve. Tänu sellele ühildatakse kaks meetodit omavahel ja nii saavad noored efektiivset teenust. (E. Hermanson, 12.03.2024, suuline vestlus)

Aastal 2022 valiti Tartu Noorsootöö Keskus aasta noortekeskuseks. Keskus on silma jäänud üle-eestiliselt kui ka rahvusvaheliselt noorsootöö arendamisega. Samuti on silma jäänud digivahendite ja -pädevuse arenguga. Keskuse töötajad teevad edukat tänavapõhist noorsootööd ning neil õnnestub kaasata ka tõrjutusriskis noori noorsootöösse. Tartu Noorsootöö Keskus tagab noorsootöö kvaliteedi läbi võrgustikutöö ja tegutseb selle nimel, et töötajaid muuta professionaalsemaks ja kaasata noori (Tartu Noorsootöö Keskus, 2022). Seega on keskusel oluline roll noorsootöö arendamisel.

2.2. Uurimismeetodi ja valimi kirjeldus

Uuringu läbiviimiseks on autor valinud kvalitatiivse meetodi, kuna uurimine on suunatud noorsootöötajatele ja spetsialistide arvamusele ning arvulised näitajad selles uurimuses ei anna olukorrast selget informatsiooni. Kvalitatiivne uuring annab võimaluse koguda detailset infot inimeste arvamuste ja vaadete kohta. Kuna uuringuga soovitakse välja selgitada erialaspetsialistide arvamused, siis kvalitatiivne meetod aitab leida uusi vaatenurki (Õunapuu, 2014, lk 52–53), mille põhjal hiljem teha ettepanekud Tartu Noorsootöö Keskusele mobiilse noorsootöö arendamiseks. Kvalitatiivne uurimismeetod võimaldab saada detailsemaid ja sügavamaid teadmisi uuritavast nähtusest (Sheppard, 2020, lk 176).

Kvalitatiivne uurimine hindab asjade kvaliteeti sõnade, piltide ja kirjelduste abil (Lune & Berg, 2017, lk 12). Kvalitatiivset uurimismeetodi võib defineerida kui kogumise ja analüüsimise protsessi, et saada ülevaade inimeste tõlgendustest nähtuse kohta. Peamiselt kasutatakse kvalitatiivset uurimismeetodi mõistmaks inimkäitumise tegureid (Askarzai & Unhelkar, 2017, lk 27).

Uuritavad kaasati valimisse ettekatsetatud valimi alusel. Ettekatsetatud valim tähendab, et uuritavad on kaasatud valimisse ettekatsetult ja nad vastavad kindlatele kriteeriumitele (Õunapuu, 2014, lk 143). Tulenevalt teema delikaatsusest ja asjaolust, et noori on raske intervjuuerida ning nad ei pruugi osata uuritava teenuse kasutegurit analüüsida, uuris autor Tartu mobiilse noorsootöö tulemuslikkust ja vajalikkust selle töötajate pilgu läbi. Arvamuste tasakaalustamiseks kaasas autor ka koostööpartneri näol lastekaitsespetsialisti ja Haridus- ja Noorteameti noorsootöö peaeksperdi.

Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud ja ekspertintervjuud. Intervjuu võimaldab intervjuueeritaval tõlgendada päriselu olukordi ning annab võimaluse intervjuueeritaval mõelda ja rääkida vajadusest, ootustest, kogemustest ja arusaamadest (Anyan, 2013, lk 1). Poolstruktureeritud intervjuu on parajalt paindlik ja aitab uurijal paremini reageerida intervjuu käigus saadud infole. Sellise viisi abil saab jõuda sügavamale tunnetesse, mis vastajaid valdab ning samuti saab teemade põhjustesse sügavamale puurida. Antud intervjuu tüüp aitab hoida vestlust rohkem avatuna (Õunapuu, 2014, lk 170–172). Küsimusi küsitakse tavaliselt igalt intervjuueeritavalt kindlas järjekorras, samuti on intervjuueeritavale antud vabadus kõrvale kalduda (Lune & Berg, 2017, lk 67).

Andmete kogumiseks viis autor läbi seitse poolstruktureeritud intervjuud. Viis intervjuud toimus Tartu Noorsootöö Keskuse noorsootöötajatega ja Tartu linna Noortegarantii tugisüsteemi koordinaatoriga (vt lisa 1) ja kaks ekspertintervjuud, ühe lastekaitsepspecialistiga (vt lisa 2) ja teise Haridus- ja Noorteameti mobiilse noorsootöö peaekspertiga (vt lisa 3). Ekspertintervjuu võimaldab kaardistada hetkeolukorda (Flick, 2009, lk 137). Kõik osapooled eelistasid kohtumist silmast-silma. Ainult üks intervjuu toimus veebis, täpsemalt Teams'is, kuna ekspert asus teises linnas ja ühtset aega ja kohta oli keeruline leida, seega mugavam oli intervjuu läbi viia veebis. Ülejäänud viis intervjuud toimusid silmast-silma.

Intervjuud toimusid ajavahemikul 07.03.–21.03.2024. Intervjuueeritavatega võeti ühendust e-kirja teel ning lepitati kokku kohtumise aeg. Enne intervjuud teavitati intervjuueeritavaid salvestamisest. Töös on tagatud anonüümsus lastekaitsepspecialistile ja noorsootöötajatele (vt lisa 4). Intervjuud salvestati diktofoniga, salvestamiseks küsiti eelnevalt intervjuueeritava nõusolek. Peale intervjuude läbiviimist salvestused transkribeeriti ehk vormistati ümber tekstitöötlusprogrammiga MS Word tekstifailiks (Bengtsson, 2016, lk 11). Intervjuude keskmine pikkus oli 55 minutit. Kõige lühem intervjuu kestis 25 minutit ja kõige pikem 58 minutit. Transkribeerimise käigus said noorsootöötajad ja eksperdid omale koodid (vt tabel 1). Transkribeerimisel jäeti tekstist välja isikuandmeid ja kohanimed sisaldav info, et vältida isikute tuvastamist.

Tabel 1. Intervjuude toimumise ajad ja kestus

Respondendi kood	Kuupäev	Intervjuu pikkus
LK1	07.03.2024	25 minutit
K1	12.03.2024	58 minutit
E1	13.03.2024	55 minutit
N1	19.03.2024	55 minutit
N2	21.03.2024	50 minutit
N3	21.03.2024	45 minutit
N4	21.03.2024	50 minutit

Peale salvestiste kirjalikuks muutmist alustati kvalitatiivse sisuanalüüsiga. Sisuanalüüs valiti, kuna selle abil saab analüüsida intervjuusid teemade ja märksõnadega, tänu millele saab luua mustreid ja tõlgendada tulemusi (Bengtsson, 2016, lk 10). Autor kasutab töös juhtumiülest analüüsi, et saaks võrrelda kõikide vastajate kogemusi konkreetsetel teemadel ning luua intervjuuülesed teemakategooriad (Ayres *et al.*, 2003, lk 874).

Töös on kasutatud kvalitatiivset uurimismeetodit. Andmekogumismeetodina kasutati poolstruktureeritud intervjuud ja ekspertintervjuud. Uuritavad kaasati valimisse ettekavatsetud valimi alusel.

2.3. Uuringu tulemused ja analüüs

2.3.1. Sihtrühm ja selleni jõudmine, noorte probleemid, tõhusaimad meetodid

Intervjuu esimeses osas antakse ülevaade sihtrühmast, nendeni jõudmisest ja nende probleemidest ning mobiilse noorsootöö tõhusaimatest meetoditest.

Esmalt uuriti noorsootöötajatelt, kuidas jõutakse sihtgrupini, kelleks Tartus on 13–19-aastased noored. Kõik noorsootöötajad vastasid, et noorteni jõutakse läbi mobiilse noorsootöö. N2 lisab, et ka läbi interneti. N3 vastas, et noortega vesteldakse ja uuritakse, kas on uusi populaarseid kogunemiskohti.

Seejärel uuriti kõigilt respondentidelt, kuidas jõuda NEET-noorteni ehk noorteni, kes ei õpi ega tööta. K1 tõdeb, et selliste noorteni on kõige keerulisem jõuda. „Tegelikult on väga tänuväärt see, et praegu Tartu linnavalitsus on loonud sellised töövõimalused, et

saame hakata tegelema ka NEET-noortega. Selline rahastusprojekt on loodud“ (K1). N1 vastab, et oluline roll on koostöö teiste mobiilsete noorsootöötajatega. N2 toob välja, et käiakse tänaval, suheldakse noortega ja läbi selle saadakse teada, et noored ei käi koolis või ei tööta. Seejärel antakse info edasi nendele, kes varasemalt tegelenud nende noortega konkreetselt. N3 ja N4 toovad välja päeval linna peal käimise, ehk mobiilse noorsootöö päevasel ajal. Seda sellepärast, et siis on suurem tõenäosus, et noor, kellel pole midagi teha, tuleb linna.

N3 lisab: „Muidugi aga on NEET noori kogu aeg igalpool, peamiselt viibivad nad bussijaamas või Turu taga n-ö halvas seltskonnas. Väliselt pole neil võimalik vahet teha, aga jutu järgi tuleb välja, et on NEET noor.“ E1 toob välja lisaks mobiilsele noorsootööle ka Noortegarantii tugisüsteemi, jõudmaks NEET-noorteni. Info noortest tuleb STAR (Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister) programmi kokku. Kui töötajad näevad, et noor ei ole aktiivne, siis võetakse noorega ühendust. E1 meelest on see oluline viis, kuidas nendele noortele läheneda ja neid toetada. Tugila programm tõi lõppraportis välja, et mobiilne noorsootöö on üks parimaid viise jõudmaks NEET-olukorras noorteni, keda ei ole võimalik läbi erinevate teenuste kätte saada. Hiljuti alanud Euroopa sotsiaalfondi periood on eesmärgiks seadnud läbi mobiilse noorsootöö jõuda selliste noorteni, mis näitab, et see on järelikult hea ja tõestatud viis nendeni jõudmiseks (E1). LK1 toob välja, et kord kvartalis teevad ministriumid andmete sõelumist ja saadavad noorte andmed omavalitsustele läbi programmi. Samuti on Tartu linnal juhtumikorraldajad, kes hakkavad nende noortega tööle.

Järgmisena uuriti, mis on noorte peamised probleemid ja missugust abi ja nõu nad noorsootöötajatelt ootavad. Kõik intervjuueeritavad toovad suurima probleemina välja inimsuhted. Suhted sõprade, pere ja kaaslaste vahel. Märksõnadena toob N4 välja lisaks eelmainitule veel alkohol, koolimured, vaimne tervis, ainete tarvitamine, pahandused politseiga, mured peres, oskamatus leida tööd. Veel märgib N3, et noortel on probleeme enesevigastamisega ja noored räägivad ka enesetapukatsetest. LK1 näeb, et noorte vaimne tervis on järjest halvenemas ja prognoos halvenemisele jätkub. Seda kinnitab ka tema tööpraktika, kus tuleb järjest rohkem juhtumeid, kus emad ei saa lapse olukorra pärast enam töölgigi käia. „Minu tööpraktikas ei ole olnud nii palju selliseid probleeme ja selliseid suitsidiaalseid lapsi, kelle pärast vanemad ei saagi enam tööle minna, sest peavad

valvama, et laps ennast ära ei tapaks. Selliseid olukordi tuleb järjest juurde“ (LK1). LK1 lisab, et suureks probleemiks on ka kiusamine ja vägivald. Noorte soov on peamiselt, et keegi neid ära kuulaks (N1–N4) ega annaks hinnanguid (N1). Osa noori ootab abi tööle kandideerimisel (N4).

Meetoditest hindavad nii ekspert, lastekaitsespetsialist kui ka peaaegu kõik noorsootöötajad tänavatööd üheks kõige mõjukamaks viisiks noorteni jõudmisel. N1 meelest oleks kõige tõhusam teha kogukonnatööd, sest noort ümbritseb väga palju inimesi. Uuringust selgub muu hulgas ka see, et tänavatööd tehes ei ole mitte ükski noorsootöötaja sattunud ohtlikusse olukorda või tajunud ohtu iseendale. Küll aga on tegeletud narkootikumide, alkoholiga ning mängurelvadega (N1). N2 arvates on kõigil meetoditel oma väärtus ja eesmärk. Kutsuv MoNo võimaldab väga paljude noorteni jõuda ja neid noortekeskusesse kutsuda. Otsiv MoNo annab sügavama kontakti vähesematele noortele, kuid võimaldab ka neil päriselt saada mingit kasu MoNost endast.

Kui küsiti, miks on Tartus mobiilset noorsootööd vaja, siis kõik intervjuueeritavad tõid välja Tartu linna suuruse ja noorte rohkuse. Tartus kokku on üle 20 000 noore (registreeritud elukoha järgselt), aga siia tuleb ka väga palju noori väljaspool Tartu linna. Sellest rohkem kui 20 000st noorest noortekeskusesse jõuab vaid ca 3000 noort (K1). „See number on nagu päris väike, võrreldes sellega kui palju neid noori on. Et siis ikkagi jõudmaks nende noorteni, kes päriselt vajavad seda abi ja tuge, et juba selle nimel on veel vaja olla tänavapildis nähtaval“ (K1).

Teiseks toodi välja see, et paljud noored ise ei jõua noortekeskusesse ja selleks ongi mobiilne noorsootöö ja tänaval käimine, et minna ise sinna, kus noor on. N2 leiab, et kui noorel pole hobisid või kui tal ei ole näiteks kodus hea olla, siis ta ongi kuskil tänaval, bussijaamas või keskusel ja selleks, et noori suunata abini ja olla nende jaoks olemas, tuleb minna sinna, kus noor on. N4 näeb, kuidas paljud noored ei leia seda turvalist kohta enda jaoks ning selle tõttu on ennasthävitav ja asotsiaalne käitumine kerge tulema. Ta lisab et, paljud noored tunnevad end hüljatuna ja ei oska oma eluga midagi peale hakata. LK1 meelest on mobiilne noorsootöö väga oluline, sest saab minna tänavale ja uurida noortelt, kuidas neil läheb, mis nad teevad jne.

N1 märgib, et tänavanoored, kes algselt ei soovinud noortekasse minna, nüüd käivad seal tihedalt. N2 kirjeldab, et konkreetsete noorte puhul on näha, et elud on läinud paremaks. Veel toob N3 välja, et noored oskavad konflikte paremini lahendada, enne kui need liiga suureks paisuvad. N3, N4 ja K1 märgivad, et paljud noored on tänu noorsootöötajatele ja koostöös nendega leidnud omale töö või läinud tagasi kooli. N3 tõdeb, et noortekeskusesse tulnud noortele saab olemas olla. „Neil on siin soe, turvaline koht, kuhu tulla ja nad ei ole seal bussikas suitsu kimumas, samal ajal, isegi kui nad pärast võib-olla lähevad sinna, siis see kaks tundi, kui nad noortekeskuses on, nad ei tegele sellega“ (N3).

Eksperti meelest on mobiilset noorsootööd vaja just sellepärast, et osa noori ei olegi üldse teadlikud noorsootöö pakutavatest võimalustest. Samamoodi on seda vaja, sest iga noor ei jõua noortekeskusesse ja sellepärast lähebki mobiilne noorsootöötaja noore keskkonda. Noored tunnevad tänu sellele, et keegi on huvitatud nende tegevusest: „See kui sa lähed noore juurde, loob palju kiiremini minu arust usaldusliku kontakti ja sealt edasi on väga palju lihtsam seda noort toetada“ (E1). Järgmisena räägivad osad intervjuueeritavad neile meelde jäänud eduloo. N4 jutustab temale armsa mälestuse:

Üks 14-aastane lahkus siit maailmast läbi autoõnnetuse. Turu taha oli väike altar tehtud talle. See oli vist ülejäämine päev, kui kolleegiga läksime sinna ja siis seal oli üks noormees ja neiu. Nad olid nagu inimvared, et hinge seal enam sees polnud, nad olid täiesti katki. Nad ei tahtnud väga palju rääkida sellest. Ja noh, ma mõtlesin, et ega ma neid ilmselt rohkem ei näe, et nad ilmselt jäävadki siia. Aga nüüd on hakanud mõlemad noored meil käima noortekeskuses, eriti see neiu. Ta tuleb, tal on hea tuju, ta suhtleb siin noortega, ta on rõõmus ja ta on leidnud siit uusi inimesi. Ma mäletan nii hästi kui ta üks päev õpetas ühte 12-aastast piljardit mängima. See oli tõsiselt südantsoojendav.

E1 toob näite, kuidas Pärnu noortel oli vajadus uue skatepargi järele. Mobiilsed noorsootöötajad aitasid kokku viia omavahel linna ja ekstreemsportlased ja tänaseks on Pärnus uus skatepark. Ta tõdeb, et sarnaseid edulugusid on üle Eesti veel, kus mobiilne noorsootöötaja on saanud n-ö sillaks olla. Veel toob ta näite Saaremaast, kus tegutseb mobiilse noorsootöö buss: „See on matkabuss, mis on ümber ehitatud liikuvaks noortekeskuseks. Et see on üks viise, kuidas jõuda nende noorteni, kes võib-olla linna ei satugi või ei saa sattuda, sest bussid ei liigu näiteks“ (E1). Veel tuleb E1 meelde üks

edulugu Toilas avatud liikuvast noortekeskusest. See on noortealgatus, kus ehitati merekonteiner, mis erinevatel perioodidel pannakse erinevatesse Toila kohtadesse ja noored saavad seal käia. Kuu aega seisab ühes kohas ja siis liigutakse edasi. E1 meelest on see hea näide, kuhu võiks areneda nendes kohtades, kus ei ole sellist statsionaarset noortekeskust.

Sihtgrupini jõutakse läbi mobiilse noorsootöö. Tõhusaimaks meetodiks nimetasid intervjueeritavad tänavatöö. Selgub, et NEET-nooreni jõudmisel on oluline roll koostööl võrgustikuga ja noorsootööd on Tartus vaja, kuna iga noor ei jõua noortekeskusesse ja selleks tulebki minna ise noore juurde.

2.3.2. Noorsootöötajad ja nende panus, MoNo vajalikkus, noorte tagasiside

Järgmisena uuriti intervjueeritavatel, millised isikuomadused võiksid mobiilsel noorsootöötajal olla ning uuriti nende haridusliku tausta kohta. Vastajad räägivad MoNo vajalikkusest, noorte tagasisidest ja väljakutsetest töös.

Noorsootöötajatelt uuriti, kas neil on olemas noorsootööalane kõrgharidus. N1 ja N3 on kõrgharidus, N2 on kõrgharidus omandamisel ja N4 on keskharidus, mis on omandatud välismaal ning mis erineb gümnaasiumi formaadist. Isikuomadustest, mis võiks noorsootöötajal olla mainitakse enim avatust (N1, N3, N4, K1, E1). Veel tuuakse välja julgus (N1, N2, E1, K1). Kindlasti peaks olema noorsootöötajal kõrge stressitaluvus (N1, E1) ja kuulamisoskus (N3). N3 märgib, et kasuks tuleb veel motiveeriva intervjueerimise oskus, teadmised meelemärkidest ja nõustamisoskused. E1 meelest ei ole see töö igapäevaks ja noorsootöötaja peab olema valmis kõigeks ja astuma oma mugavustsoonist välja.

Noorsootöötajatelt uuriti, kuidas noored neile tänaval reageerivad ning kas töötajatest on jäänud pigem positiivne või negatiivne kuvid. Pigem on noorsootöötajatest jäänud positiivne mulje (N2–N4). N2 märgib, et noored tulevad ise ligi ja soovivad rääkida: „Äraajamist on ikkagi pigem vähe ja kui seda on esinenud, siis ongi mõni üksik kord, kui noored ei tunne ennast lihtsalt mugavalt mingite võõrastega rääkides või neil on eelnevad negatiivsed kogemused mingisuguse spetsialistiga.“ Algselt arvasid noored, et me oleme noorsootöö politsei (N1).

Mis puudutab noortelt tagasiside küsimist, siis Tartu Noorsootöö Keskuses ei tehta konkreetselt tagasiside küsitlusi. Noored kas ise jutu sees toovad välja või küsitakse tagasisidet noortelt peale nendega kontaktis olemist. Samas näeb K1 vajalikkust küsitlust läbi viia. Üldiselt küsitakse otse noortelt (K3) või noored pigem ise vahel tänavad (N2). Lisaks suusõnalise tagasiside küsimisele tänaval, tehakse õhtu lõpuks raport, kuhu läheb kirja statistika noortest, kui mitu kontakti loodi, mis tänaval toimus, millest räägiti jne (N1).

Järgnevalt räägivad noorsootöötajad, missugune on olnud noorte tagasiside. Kaks noorsootöötajat (N3, N4) märgivad, et tagasiside on olnud kirju. Noored tahavad karmimaid reegleid, töötajad neile väga meeldivad (N1). Negatiivset tagasisidet on tulnud Lille noortekeskusele, kuna seal on vähe ruumi (N2). Kui vaadata numbreid, siis noori käib palju ja neile väga meeldib noortekeskuses. N4 sõnul noored väärtustavad noortekeskusi: „Mõni on käinud noortekeskuses neli aastat järjest ja ütlebki, et see on kõige toredam asi, mis temaga elus juhtunud on, et on leidnud kõik oma sõbrad siit, kõik toredad mälestused on just noortekast pärit.“ Veel tuleb noorte tagasisidest välja, et tegevused ja õpitoad on andnud palju oskusi juurde (N4).

Töö või panuse mõõdikut konkreetselt Noorsootöö Keskusel ei ole. Lähtutakse puhtalt enesetundest. Kui tundub, et see oli hea kontakt, sa jõudsid kuhugi selle noorega, siis on hästi (N1). N2 märgib, et töö on vilja kandnud, kui jõutakse pinnapealsest suhtlusest sügavamale. N3 toob välja, et töö on olnud tulemuslik, kui noored tunnevad neid ära ja tulevad ise rääkima. N4 märgib, et mõõdikuks on kontaktide arv ja töötunnid. Rahastaja jaoks on oluline koguda statistikat. Õhtu lõpuks on vaja tabelisse kirja saada kontaktide arv, uued kontaktid, jututeemad jm. K1 tõdeb, et mõõdik ei saa olla indikaatoritega: „Kui me tahame pakkuda kvaliteeti, siis me peame lähtuma ikkagi noortest ja nende vajadusest, mis ei ole mõõdetavad.“

Uuringust tuleb välja, et Tartu Noorsootöö Keskus on saanud omale vahepeal täiskohaga mobiilse noorsootöötaja. Enne tegid osad noorsootöötajad MoNo tööd vaheldumisi lisaks noorsootööle noortekeskuses. Mobiilse noorsootöötaja abil on noortega kontaktid stabiilsemad ja püsivamad. Noored usaldavad rohkem noorsootöötajaid ja enam ei ole jutt vaid pinnapealne. Noored saavad jätkata kasvõi kolm päeva hiljem sealt, kus pooleli jäädid ja nad ei pea hakkama nullist uuesti töötama (K1). Kolme aasta jooksul, mil Tartu

Noorsootöö Keskuse alt mobiilset noorsootööd tehtud, on kaadrivoolavus mingitel perioodidel olnud päris suur (K1).

Viiest neljal intervjueeritaval Tartu Noorsootöö Keskuse töötajal on noorsootöö alane kõrgharidus kas olemas või omandamisel. Töötajate meelest peab mobiilne noorsootöötaja olema muu hulgas avatud, julge ja taluma pinget. Noorsootöö Keskuses tagasiside küsitlusi ei tehta, aga nähakse selle vajadust ja tehakse samme selle nimel, et neid läbi viia. Noortelt küsitakse tagasiside noorsootöö kohta suusõnaliselt ja see on üldjoontes positiivne olnud.

2.3.3. MoNo puudujäägid, arenguruum, riskikäitumise ennetus, väljakutsed töös

Respondentidelt uuriti mobiilse noorsootöö takistuste ja töötajate väljakutsete kohta. Samuti, kuigi kvaliteedihindamine ei ole hetkel kohustuslik ning puudub ühtne kvaliteedi hindamismudel, uuriti selle loomise vajadust.

Uuringust selgub, et MoNo peamised takistused ja puudujäägid on seotud suure osas inimeste ja rahastusega. Nii noorsootöötajad, koordinaator kui ka ekspert (N1–N4, K1, E1) märgivad, et inimesi oleks rohkem juurde vaja, kes mobiilset noorsootööd teeks. K1 märgib, et keskkuses on palgal vaid üks mobiilne noorsootöötaja: „Teised on noorsootöötajad, kes töötavad noortekeskustes ja käivad 1–2x kuus tänaval. Kindlasti oleks vaja ühte-kahte noorsootöötajat veel juurde. Siis koormus väheneks ja saaksime palju rohkem teha“. Koostöö võiks olla teiste avaliku ruumi haldajatega nagu näiteks turvameeste ja kaupluse töötajatega (N4).

Kuna Noorsootöö Keskuses on üks täiskohaga mobiilne noorsootöötaja, siis ta tunneb, et tahaks ka käia rohkem koolitustel, aga tema töökoormus läheb lõhki:

Ma vahepeal tunnen, et ma ei saa pakkuda iga päev kvaliteetset noorsootööd, sest ma lihtsalt olen inimene ja ma ei ole võimeline nagu masin kogu aeg panema. Ma algselt arvasin, et ma suudan, sest et seal on nii pisike aeg, kui tänavatööd teen, aga kui sa teed seda igapäevaselt, siis ta muutub sinu jaoks rutiiniks ja ennast kogu aeg sealt rutiinist välja süüa on väljakutse. Tajun, et noorsootöö kvaliteet kannatab selle all vahepeal päris korralikult.

Eksperdi hinnangul, kui rääkida Eesti tasandil MoNost, on ühtne arusaam MoNost puudulik. Plaanis on teha tegevuskava ja käsiraamat, mis selgitab täpsemalt lahti kõik noorsootöö meetodid, kuidas neid rakendada, kuidas tööohutust tagada jne (E1). E1 sõnul on keeruline kohaliku omavalitsuse tasandil seda vajadust selgitada, kui riiklikul tasandil ei ole veel selliseid konkreetseid dokumente. MoNo töös võivad noored jääda anonüümseks. Selle tõttu on ka tulemus väga raske kuskil esitleda. Saab küll öelda, et ühe tänavatöö käigus räägiti 30 noorega ning mis teemadel räägiti, aga sealt edasi on keeruline tõestada selle mõju (E1). E1 tõdeb: „Mõju on hästi pikaajaline asi, mida tuleks uurida, sest see noor võib-olla alles jõuab neljakümnendates selleni, et näe, tänu mobiilsele noorsootööle ma otsustasin tööle minna.“

Mobiilses noorsootöös pole kohustust kvaliteeti hinnata. See on küll range soovitus, aga hetkel on see kohalikele omavalitsustele vabatahtlik. Ekspert märgib: „Siinkohal pean veel kahjuks ütleva, et ei hinnatagi ühtse mudeli järgi kvaliteeti, et see on arutluse all. Me oleme arutanud Haridus- ja Teadusministeeriumiga, et mobiilne noorsootöö võiks leida koha sinna hindamisse.“ Tartu Noortegarantii tugisüsteemi koordinaatori sõnul Noorsootöö Keskuses konkreetset kvaliteedi hindamismudelit veel ei ole, aga peaks varsti tulema. „Mingi periood, kui mina tulin Tartu Noorsootöö Keskusesse tööle, siis meil oli niisugune meetod nagu lugude kogumine, aga me ise nägime, et see ei ole nagu kõige efektiivsem viis. Tahaks loota, et sel aastal noorte seas viiakse see kvaliteedi hindamine läbi“ (K1).

Noorsootöötajatelt ja koordinaatorilt uuriti, mis on nende meelest suurimad väljakutsed nende töös. N1 ja N2 nimetasid abituse tunde. Kontakti loomine on kerge, aga selle hoidmine on väljakutse. Noorele abi pakkumine on vahepeal keeruline, samamoodi leppimine sellega, et sa ei ole maailmapäästja (N1). N1, N3 ja N4 märgivad, et väljakutse nende jaoks on noorega kontakti hoidmine. N4 nimetab, et väljakutse on emotsioonidega toimetulek, kui noorega on areng läbi tehtud, kuid ta jätkab ennasthävitava käitumisega. Tartu linna mobiilses noorsootöös on väga suur väljakutse ka rahastus. Kui tahta noortega tegevusi korraldada ja koolitusi, tuleb tihti ise lisarahastus leida näiteks projektide näol (K1).

Et muuta mobiilne noorsootöö veel paremaks, oleks vaja juurde inimesi (N1–N4, K1). Linn võiks palgafondiga rohkem rahastada, et saaks palgata inimesi juurde. Vaja oleks

huvilisi, kes päriselt tuleks seda tööd tegema (E1). E1 sõnul mobiilsest noorsootööst väga palju ei teata: „Kui teatakse, siis seda, et seal tegeletakse ainult riskikäitumisega ja noored suitsetavad, joovad, kaklevad.“ Läbi selle tekib inimestes kartus ja ei tahetagi seda tööd teha. Veel soovitakse rohkem koolitusi (N1, N4) ja linnavalitsuse poolt rohkem promo või mingit suuremat kampaaniat (N1). Tartus ennetatakse noorte riskikäitumist põhiliselt mobiilse noorsootööga. Käiakse tänavapildis ja proovitakse aina julgemalt teavitada riskikäitumisest (N1). Samamoodi on tihe koostöö võrgustikuga, kui keegi kusagil midagi kuuleb, antakse info kohe edasi (N3). Palju tegeletakse küll tulekahju kustutamisega (N4, K1), aga samas üritatakse kahjusid vähendada, olla noorte jaoks olemas ning suunata neid noori turvalisemale tarbimisele (N4).

Lastekaitsespetsialisti (LK1) jaoks on koostöö võrgustikuga väga oluline ja koostöö toimimiseks on vaja võrgustikku. LK1 märgib, et Tartus on väga tugev noorsootöövaldkond. Infovahetus Noorsootöö Keskusega käib meili teel kui ka läbi regulaarsete kokkusaamiste, kus siis osapooled jagavad infot ja arutlevad toimunu üle. Lastekaitse ootused MoNoga edaspidisele koostööle on see, et koostöö võiks jätkuda sama hästi, nagu see hetkel toimunud on (LK1).

Noorsootöö Keskuses töötab selle aasta märtsist noortenõustaja, kes käib noortekeskuses ja tänaval noortega rääkimas ja kontakti loomas. Seega on noortel võimalus tasuta saada nõustamist, sest tegelikult psühholoogide, psühhiaatrite, nõustajate järjekorrad on pikad ja hind krõbe (N4). „Ka nõustaja on meiega tänaval kaasas käinud ja samamoodi me saamegi tänaval pakkuda noortele, et kui teil on vaimse tervisega muresid või tahate kellegi teisega rääkida kui meiega. Et siis on tema olemas ja see on täiesti tasuta“ (K1).

Noorte riskikäitumist aitab ennetada mobiilne noorsootöö ja koostöö võrgustikuga. Mobiilse noorsootöö kvaliteetselt tegemist takistab inimressurss ja rahastus. Vaja oleks vähemalt ühte täiskohaga inimest keskusesse tööle. Eksperdi sõnul on puudulik ühtne arusaam MoNost. Mis puudutab kvaliteedi hindamist, siis see ei ole kohustuslik ja Tartu Noorsootöö Keskuses hetkel kvaliteeti ei hinnata. Nii ekspert kui ka koordinaator soovivad, et tulevikus oleks ühtne kvaliteedi hindamismudel hindamaks noorsootöö kvaliteeti.

2.3.4. Töötajate heaolu, MoNo jätkusuutlikkus ja tulevikusuunad

Viimasena uuriti intervjueeritavatel tööga rahulolu, millest nad unistavad, kuidas näevad nad mobiilset noorsootööd tulevikus ning uuriti eksperdilt tulevikuplaanide kohta.

Intervjueeritavatel küsiti, mis oleks esimene asi, mille looks, teeks ära või viiks ellu, kui raha poleks takistuseks. N1 kirjeldab, et esimese asjana võiks juurde tulla 2–3 inimest ja teise asjana on soov minna noortega reisile. N4 läheks esimese asjana VERGE koolitusele. N2 märgib, et Noorsootöö Keskuse rahvas unistab pikemalt juba uuest Lille noortekeskuse majast, et mahutada veel rohkem noori, kuna talveperioodil käib palju noori ja noortekeskus jääb noortele ruumi poolest väikseks. K1 sooviks noortega ellu viia lõkkeõhtu projekti, mis sai koostöös noortega kirjutatud ning millele oodatakse rahastust.

Intervjueeritavatel paluti ette kujutada mobiilset noorsootööd viie aasta pärast. N1 meelest võiks koolides ja ülikoolides rohkem rääkida mobiilsest noorsootööst, sest seda ei tehta või tehakse vähesel määral. N2 märgib, et mobiilne noorsootöö võiks olla eraldi õppekavas sees. (N3, N4, K1, E1) sõnavad, et mobiilne noorsootöö võiks selle aja peale olla teada-tuntud asi, et kui inimeste käest küsida, et mis mobiilne noorsootöö on, et siis nad teaks selle kohta. K1 märgib, et Soome näitel võiks Eestis olla ka noortekohvik, mis oleks ka mobiilse noorsootöö kontor või füüsiline keskkond. Hiljuti külastati Soomes ühte noortekohvikut.

Ekspert loodab, et kõik läheb paremaks, kuna see on otseselt tema tööalal: „Ma arvan, et viie aasta pärast me saame öelda, et mobiilne noorsootöö on selline kindel metoodika, kus me saamegi võtta alusdokumendid lahti, mis see on, kuidas seda teha. Meil on ühtne arusaam üle Eesti mis on okei, mis ei ole.“ Ekspert loodab, et kvaliteeti hinnatakse kas läbi kvaliteedi hindamismudeli või on loodud mõni muu alternatiivne viis selle hindamiseks. Veel loodab, et jõutakse Euroopa sotsiaalfondi eesmärgini, mis eeldab seda, viie aasta pärast on jõutud 10 000 NEET-olukorras nooreni. Ta lisab, et noorsootöö võiks olla rohkem tõsiseltvõetavam.

Noorsootöötajatelt uuriti, kuidas on tagatud MoNo jätkusuutlikkus ning kuidas töötajaid hoitakse. N1 ja N2 märgivad, et suureks boonuseks on koolitused nii Eestis kui välismaal. N3 toob välja, et kollektiiv on toetav. N4 märgib, et töötajatel on võimalus minna

välismaale õppereisidele, et vaadata, kuidas seal noorsootööd tehakse. Kolm noorsootöötajat (N1–N3) toovad välja sporditoetuse olemasolu ja tervisepäevad. N4 märgib, et väga toetatud on eneseareng ja õpingute kõrvalt töötamine. Kui mõni linn või vald soovib mobiilse noorsootööga alustada, siis esmalt tuleks ära teha sotsiaalruumi analüüs, et teada saada, kas selleks üldse vajadust on. Kui see on tehtud, siis soovitab ekspert ühendust võtta Haridus- ja Noorteametiga (HARNOga). Seejärel saadetakse kohale ekspert, kes teeb vajaliku koolituse.

Eksperdilt uuriti, mida on oodata aastal 2024. E1 kirjeldab, et NEET-noorte toetamiseks on tulemas riigihange, mida rahastab Euroopa sotsiaalfond. Läbi mobiilse noorsootöö tahetakse jõuda nende noorteni, kes on sellises olukorras või selle riskis. Sealt edasi on loodud arenguprogramm mobiilsetele noorsootöötajatele, mis kestab kokku kaheksa kuud. Selle eesmärk on nullist jõuda selleni, et sa oskad ja tead, kuidas mobiilset noorsootööd läbi viia ja tead ka, kuidas NEET-olukorras või riskis noorteni jõuda ja kuidas nendega töötada. Programmi käigus keskendutakse küll rohkem NEET-olukorras noortele, aga see ei tähenda, et ka teised noored, kes läbi mobiilse noorsootöö uutest kohtadest tulevad, jääks nõustamata või abita (E1).

Eksperdi kui ka noorsootöötajate soov on, et mobiilsest noorsootööst teataks rohkem. Noorsootöötajate soov on saada juurde tööle inimesi ja unistatakse uuest Lille noortekeskuse majast. Noorsootöötajad tunnevad, et neid hoitakse: neil on võimalusi koolitusteks Eestis ja välismaal, neil on sporditoetus jpm. Eksperdi sõnul on 2024 aasta oodata suuremat riigihanget, mis keskendub just NEET-noortele.

2.4. Arutelu ja ettepanekud

2017. aastal omas ligi 40% noorsootöötajatest noorsootöölalast haridust või kutset (Käger *et al*, 2021, lk 33). Uuringust selgub, et neljal viiest Noorsootöö Keskuse töötajast on noorsootöölalane kõrgharidus ja üks parasjagu omandab seda. Sihtgrupini jõutakse Tartus põhiliselt läbi mobiilse noorsootöö. Mobiilne noorsootöö koosneb neljast erinevast töömetoodikast: tänavapõhisest noorsootööst, individuaaltööst, grupi- ja kogukonnatööst (Reile & Mäger, 2021, lk 10). Tõhusaimaks meetodiks nimetavad kõik intervjuueeritavad tänavatöö. Kõivu ja Paaborti (2020, lk 3) uuringust selgub, Selgub, et NEET-nooreni jõudmisel on oluline roll lisaks mobiilsele noorsootööle ka koostöö võrgustikuga. Kõik

uuritavad leiavad, et võrgustikuga koostööl on oluline roll NEET-nooreni jõudmisel ja seda on vaja samamoodi jätkata.

Noortegarantii algatus loodi 2013. aastal ning seda uuendati 2020. aastal (Sõstra, 2023, lk 3). See on siiani toimiv meede ja eksperdi sõnul aitab edukalt NEET-noorteni jõuda ja läbi selle aidata noortel naasta haridusse või jõuda tööturule. Noored on leidnud võimaluse teenusega liitumiseks läbi võrgustikutöö ja ka läbi mobiilse noorsootöö (Kõiv & Paabort, 2020, lk 37). MoNo abil on võimalik jõuda noorteni, kes noortekeskustes käinud ei ole (Reile & Mäger, 2021, lk 4). Uuring kinnitab, et tänu mobiilsele noorsootööle on noored avastanud noortekeskuse ja seal on hakatud tihedamini käima.

Euroopa Komisjoni uuringust (2021, lk 37) selgub, et pikaajalise rahastuse puudumine on üks peamisi takistusi noorsootöös. Käesolevast uuringust selgub, et peale raha on takistuseks veel inimeste puudus. Tartu Noorsootöö Keskuse all töötab vaid üks täiskohaga mobiilne noorsootöötaja. Euroopa Komisjoni uuringust (2021, lk 37) selgub, et noorsootöötajad vajavad paremaid võimalusi kvaliteetseteks koolitusteks ja pidevaks erialaseks arenguks. Ka käesolevast uuringust selgub, et noorsootöötajad vajavad ja soovivad rohkem erialaseid koolitusi, et pakkuda kvaliteetsemat noorsootööd.

Koostööl ja kommunikatsioonil on suur roll, ennetamaks noorte koolist väljakukkumist (Dibou *et al.*, 2020, lk 76). Uuringust selgub, et koostööd võrgustikuga hindavad kõik intervjueeritavad oluliseks, sest läbi selle saab kiiresti vahetada infot. Seega vastus ka teisele uurimisküsimusele, milleks oli teada saada, kui vajalikuks peavad mobiilset noorsootööd Tartus selle osutajad ja koostööpartner, siis nii osutajad ja partner leiavad, et see on väga vajalik. Noorsootöös on vaja keskenduda ka kvaliteedi parandamisele, mis hõlmab noorsootööalaste koolituste korraldamist ja noorsootöötajate kutse väärtustamist (Käger *et al.*, 2017, lk 6). Käesolevast uuringust selgub, et Tartu Noorsootöö Keskusel on palgal ainult üks mobiilne noorsootöötaja, ja suure koormuse tõttu töötaja tajub, et mobiilse noorsootöö kvaliteet kannatab.

Autor teeb ettepaneku Tartu linnavalitsusele võimaldada Tartu Noorsootöö Keskusele juurde ka teine täiskohaga mobiilse noorsootöötaja ametikoht. Siis ei kannataks ehk kvaliteet nii palju ja oleks linnapildis kogu aeg kaks kindlat mobiilset noorsootöötajat, mis on ka noorsootöötajate ja Noortegarantii tugisüsteemi koordinaatori soov. See annaks

täiskohaga mobiilsele noorsootöötajale puhkust ja aega ka koolitusteks, kuna uuringust selgub ka see, et kuigi ta sooviks, siis lisakoolitusi ta lubada ei saa, kuna töökoormus läheb lõhki.

Paaborti uuringust (2020, lk 19) selgub, et noortelt saadakse tagasiside töö käigus või selle lõppedes. Uuringule tuginedes saab väita, et ka Tartu Noorsootöö Keskuse töötajad küsivad tagasisidet kontakti käigus või peale seda. Noortekeskustes on oluline uurida vähemalt korra aastas noortelt rahulolu ja tagasisidet, mille käigus on noortel võimalus anonüümseks jääda (Paabort, 2020, lk 17). Uuringust selgub, et Tartu Noorsootöö keskus ei ole varem läbi viidud uuringut või rahulolu küsitlust. Autor teeb ettepaneku Tartu Noorsootöö Keskusele viia läbi uuring, kuidas noored hindavad noorsootööga rahulolu. Uuringu võiks läbi viia läbi anonüümse tagasiside küsitluse. See aitaks noorel palju vabamalt tagasisidet anda, kuna osa noori kas ei taha või ei julge seda teha. Autori meelest on anonüümne tagasiside küsitlus vajalik, et jääks märges tagasisidest kirjalikult maha ja läbi selle saaks tagasisidet hinnata ja vastavalt sellele ka midagi ette võtta.

Omavalitsustel aitab noorsootöö kvaliteeti hinnata kvaliteedihindamise mudel (Haridus- ja Noorteamet, 2022, lk 19). Uuringust selgub, et Tartu Noorsootöö Keskusel ei ole konkreetset kvaliteedi hindamismudelit ja samuti selgub ka, et pole kohustust kvaliteeti hinnata. See on range soovitus, aga hetkel on see kohalikele omavalitsustele vabatahtlik. Nii Noortegarantii tugisüsteemi koordinaator kui ka Haridus- ja Noorteameti mobiilse noorsootöö peaekspert leiavad, et seda tuleks hinnata ja eksperdi sõnul on see arutluse all. Autor leiab, et kvaliteedihindamine võiks kohalikele omavalitsustele olla kohustuslik. Seega teeb autor ettepaneku Haridus- ja Noorteametile muuta KOVidele kvaliteedihindamine kohustuslikuks peale seda, kui on loodud ühtne kvaliteedi hindamismudel. Tartus ennetatakse noorte riskikäitumist põhiliselt mobiilse noorsootööga. MoNo tegevusi planeeritakse sotsiaalruumi analüüsi järgi (Reile & Mäger, 2021, lk 11). Uuringus mainib ekspert, et enne MoNo pakkumist uues piirkonnas, on vajalik esmalt ära teha sotsiaalruumi analüüs, et koguda uut infot piirkonnast ja teada saada, kas selleks üldse vajadust on.

KOKKUVÕTE

Lõputöö teoreetilises osas esitatakse ülevaade noorsootööst ja selle toetusvajadustest, mobiilsest noorsootööst ja selle jagunemisest ning antakse ülevaade mobiilsest noorsootööst Eestis ja mujal maailmas. Empiirilises osas tutvustatakse Tartu Noorsootöö Keskust ja viiakse läbi kvalitatiivne uuring mobiilse noorsootöö toimimisest Tartu linnas. Andmete kogumiseks viidi läbi seitse poolstruktureeritud intervjuud. Viis intervjuud viidi läbi Tartu Noorsootöö Keskuse noorsootöötajatega ja Tartu linna Noortegarantii tugisüsteemi koordinaatoriga. Ekspertintervjuud viidi läbi lastekaitespetsialistiga ja Haridus- ja Noorteameti mobiilse noorsootöö peaeksperdiga. Tulemuste käsitlemisel kasutati juhtumiülest analüüsi.

Noorsootöö oma tavalises vormis ei jõua kõigi noorteni ja just mobiilne noorsootöö võimaldab minna noorte keskkonda ning pakkuda vajadusel abi ja toetust ning informeerida noori noorsootöö pakutavatest teenustest. Tõhusaimaks meetmeks noorteni jõudmisel hinnatakse tänavatööd. Uuringule tuginedes on noorte peamised probleemid seotud inimsuhetega. Veel on probleemiks vaimne tervis, mõnuained ja nendest vabanemine, mured perekonnas, kiusamine ja probleemid politseiga. Noored ootavad noorsootöötajatelt peamiselt, et nad oleks neile olemas ja et neid ära kuulataks. Koostööd hindavad oluliseks kõik intervjuueeritavad. Uuringust selgub, et riskikäitumist aitab ennetada just mobiilne noorsootöö.

Noorsootöötajad hindavad oma töö panust enesetunde pealt. Nende jaoks on töö vilja kandnud, kui jõutakse pinnapealsest suhtlusest sügavamale. Uuringust saab tõdeda, et noorsootöötajad hoitakse, neil on muu hulgas võimalus end koolitada nii Eestis ja välismaal, neil on sporditoetus jpm. Uuringu tulemusel sai selgeks, et suurimad väljakutsed töös on noorsootöötajate meelest noorte abistamine ja kontakti hoidmine noorega. Noorsootööd aitaks paremaks muuta noorsootöötajate sõnul see, kui saaks end rohkem harida ja koolitustel käia. Noorsootöötajad kui ka koordinaator leiavad, et tööle

oleks vaja paari töötajat juurde, kes käikski tänaval. Veel aitaks tööd paremaks muuta, kui oleks koostöö ka näiteks turvameeste ja kaupluste töötajatega.

Tuleb välja, et Tartu Noorsootöö Keskuses on palgal vaid üks täiskohaga mobiilne noorsootöötaja, kelle suur töökoormus ei võimalda kohati tööd kvaliteetselt teha ning koolitustel käia. Uuringust selgub ka, et noortekeskustes ei viida läbi noorte seas tagasiside uuringut ega tehta ka kvaliteedihindamist. Küll aga saadakse tagasiside noorte käest vahetult peale kontakti ja seda suusõnaliselt. Osa noori on tänu noorsootööle leidnud palju sõpru, omandanud eluks vajalikke oskusi ning saanud rasketest perioodidest üle. Tänu mobiilsele noorsootööle on noortega kontaktid muutunud püsivamaks, sügavamaks ja noored usaldavad rohkem noorsootöötajaid.

Kokkuvõtvalt said töös püsitud uurimisküsimused vastuse. Esimeseks uurimisküsimuseks oli, kuidas hindavad Tartu Noorsootöö Keskuse töötajad mobiilse noorsootöö toimimist Tartus. Uuringust selgus, et Tartu Noorsootöö Keskuse töötajad hindavad, et MoNo toimib Tartus hästi ja mobiilse noorsootööga on saavutatud häid tulemusi. Sellega jõuab ka nende noorteni, kes noorsootööst ega noortekeskustest midagi ei tea. Küll aga leiavad noorsootöötajad, et MoNo toimiks veel paremini, kui oleks töö ka teine täiskohaga noorsootöötaja. Vastus teisele uurimisküsimusele, milleks oli kui vajalikuks peavad mobiilset noorsootööd Tartus selle osutajad ja koostööpartner on, et nii mobiilse noorsootöö osutajad, kui koostööpartner leiavad, et mobiilne noorsootöö Tartus on vajalik. Tänavapildis on vaja olla nähtaval, et jõuda nende noorteni, kes päriselt abi ja tuge vajavad. Osad noored ei pruugi teada noorsootöö pakutavatest võimalustest, seega tuleb teavitustööd teha.

Uurimistulemuste alusel tehakse Tartu Noorsootöö Keskusele ja Tartu Linnavalitsusele ettepanekud mobiilse noorsootöö paremaks osutamiseks, mis võimaldaks keskusesse teise mobiilse noorsootöötaja tööle võtta ja viia läbi rahulolu uuring noorte seas. Samuti tehakse ettepanek Haridus- ja Noorteametile töötada välja kõigile ühtne kvaliteedi hindamissüsteem ning muuta seni vabatahtlikuna toimunud kvaliteedihindamine omavalitsustes kohustuslikuks. Töö autor leiab, et teemat võiks edasi arendada ja uuridagi noorte seisukohalt, kuidas nemad hindavad mobiilset noorsootööd Tartus. Veel võiks uurida ning analüüsida mobiilse noorsootöö vajadust ja võimalusi ka mujal linnades, kuna varasemalt on seda uuritud autorile teadaolevalt vaid Pärnu linnas.

VIIDATUD ALLIKAD

- Allardt, E. (1993). Having, loving, being: An alternative to the Swedish model of welfare research. In M. Nussbaum & A. Sen (Eds.), *The quality of life* (pp. 88–94). Oxford Academic. <https://doi.org/10.1093/0198287976.003.0008>
- Anyan, F. (2013). The Influence of Power Shifts in Data Collection and Analysis Stages: A Focus on Qualitative Research Interview. *The Qualitative Report*, 18(18), 1–9. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2013.1525>
- Aseman Lapset. (2023). *Vuosikertomus 2022*. https://issuu.com/asemanlapsetry/docs/vuosikertomus22_asemanlapset
- Askarzai, W., & Unhelkar, B. (2017). Research Methodologies: An Extensive Overview. *International Journal of Science and Research Methodology*, (6)4, 21–42. https://ijsrm.humanjournals.com/wp-content/uploads/2017/07/3.Dr_-Walied-ASKARZAI-Bhuvan-Unhelkar.pdf
- Ayres, L., Kavanaugh, K., & Knafl, K. A. (2003). Within-Case and Across-Case Approaches to Qualitative Data Analysis. *Qualitative Health Research*, 13(6), 871–883. <https://doi.org/10.1177/1049732303013006008>
- Beilmann, M., Otsavel, S., Kõiv, K., & Paabort, H. (2022). NEET-staatuses noored teenuste ja programmide võrgusilmas: kuidas paremini toetada mitteõppivaid ja -töötavaid noori? *Sotsiaaltöö*, (4), 81–93.
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open* 2, 8–14. <https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>
- Dibou, T., Rannala, I.-E., Sildnik, H., Ilustrumm-Press, T., Pranno, K., & Jüristo, K. (2020). *Noorteinfo käsiraamat „Põhjalik ülevaade noorteinfost, selle arendamisest ja kvaliteedipõhimõtetest noortega töötavatele spetsialistidele ning asutustele”*. Eesti Noorsootöötajate Kogu. <https://www.teeviit.ee/noorteinfo/kasiraamat/>
- Eesti Noorsootöötajate Kogu. (s. a.). *Kutse-etiika noorsootöös*. https://www.kutseregister.ee/ctrl/et/Standardid_Lisa/downloadFile/11094723

- European Commission. (2021). *Study on Youth work in the EU. Final report*. Publications Office of the European Union. <https://data.europa.eu/doi/10.2766/45059>
- Eurostat. (2024, April 27). *Young people neither in employment nor in education and training by sex, age and degree of urbanisation (NEET rates)* [dataset]. https://doi.org/10.2908/EDAT_LFSE_29
- Flick, U. (2009). *An Introduction to qualitative research* (4th ed.). SAGE Publications.
- Haridus- ja Noorteamet. (2022). *Aastaraamat 2022*. <https://harno.ee/media/4704/download>
- Haridus- ja Teadusministeerium. (2024). *Mobiilse noorsootöö kontseptsioon*. <https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2024-04/Mobiilse%20noorsoot%C3%B6%C3%B6%20kontseptsioon.pdf>
- Haverinen, M., & Siivikko-Heikkinen, N. (2021). *Missä mennään, liikkuva nuorisotyö? Liikkuvan nuorisotyön tilanne kunnallisessa nuorisotyössä* [Kuhu me läheme, mobiilne noorsootöö? Mobiilse noorsootöö olukord munitsipaalnoorsootöös, bakalaureusetöö]. University of Applied Sciences. Theseus. <https://www.theseus.fi/handle/10024/703130>
- Hill, A. (2020). *The PERMA Model: A Scientific Theory of Happiness*. <https://www.bild.org.uk/wp-content/uploads/2021/03/The-PERMA-Model-Booklet-Update.pdf>
- Johanson, A. (2012). *Mobiilse noorsootöö kontseptsioon*. L. Ristikivi & A. Johanson, *Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale* (lk 10–13). Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://www.ank.ee/avaleht/images/dokumendid/projektid/monoabiraamat.pdf>
- Johanson, A. (2016). *Mobiilne noorsootöö*. H. Paabort (toim), *Uued löiked noorsootöös* (lk 28–31). Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. https://www.ank.ee/avaleht/images/dokumendid/riskilapsed/Noorsootoo_4.pdf
- Kõiv, K., & Paabort, H. (2020). *Raskemates oludes noorte (NEET noorte) jaoks tugiteenuste käivitamine ja rakendamine KOVis*. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/06/NEET-noortetugiteenusejuhend-KOVidele_Eesti-ANK26.06.pdf
- Käger, M., Kivistik, K., & Avdonina, K. (2021). *Avatud noorsootöö, huvihariduse ja huvitegevuse võimalused noorte, eelkõige tõrjutusriskis noorte, sotsiaalse kaasatuse*

- suurendamiseks ning vajadused nende võimaluste arendamiseks. MTÜ Balti Uuringute Instituut. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/lopparuanne_-_sotsiaalne_kaasatus.pdf
- Käger, M., Kivistik, K., Tatar, M., Pertšjonok, A., Meisterson, A., Markovic, G. E., Bamber, J., Rasmussen, B., & Paabort, H. (2017). *Noorsootöötajate koolitusvajaduse uuring*. Balti Uuringute Instituut. <https://www.ibs.ee/wp-content/uploads/Noorsoot%C3%B6%C3%B6tajate-koolitusvajaduse-uuring-2017.pdf>
- Lune, H., & Berg, B. L. (2017). *Qualitative Research Methods for the Social Sciences* (9th ed.). Pearson Education Limited.
- Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review*, 50(4), 370–396. <https://doi.org/10.1037/h0054346>
- Murakas, R., Beilmann, M., Lillemäe, E., Linno, M., Rämmer, A., Soo, K., Tooding, L.-M., & Trumm, A. (2018). *Noorsootöös osalevate noorte rahulolu noorsootöoga. Uuringu lõppraport*. Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituut. https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/noorsootoos_osalevate_noorte_rahulolu_noorsootooga_loppraport_2018a.pdf
- Mäger, T. (2022). Mobiilne noorsootöö aitab jõuda keerulistes oludes noorteni. *Sotsiaaltöö*, (3), 70–74.
- Noorsootöö seadus. (2010). *Riigi Teataja I*, 44, 262; *Riigi Teataja I*, 16.06.2020, 10. <https://www.riigiteataja.ee/akt/NTS>
- Paabort, H. (2019). *NEET-noorte toetamise koostöömudeli edasiarendamine Euroopa Komisjoni Noortegarantii Eesti tegevuskava elluviimise näitel* [Magistritöö, Tartu Ülikool, Ühiskonnateaduste instituut]. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/64141>
- Paabort, H. (2020). *Eesti noortekeskuste hetkeseisu kaardistus 2020*. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/11/Noortekeskuste-kaardistus_osa-2_EestiANK.pdf
- Paabort, H., Liiskmann, M., Kõiv, K., & Mets, C. (2020). *Eesti noortekeskuste hetkeseisu kaardistus 2020*. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://ank.ee/wp-content/uploads/2020/06/EestiANKanal%C3%BC%C3%BCs2020.pdf>

- Pikiotienė, Z., & Pilitauskaitė, S. (2020). *Mobile Youth Work: Why, for whom and how?*. Department of Youth Affairs under the Ministry of Social Security and Labour <https://jra.lt/uploads/mobile-youth-work-lt-practice.pdf>
- Rannala, I-E., & Dibou, T. (2020). Noorte arengu toetamine noorsootöö kaudu. Dibou, T., Rannala, I-E., Sildnik, H., Ilustrumm-Press, T., Pranno, K., & Jüristo, K. *Noorteinfo käsiraamat* (lk 7). Eesti Noorsootöötajate Kogu.
- Rasmussen, B., & Kötsi, K. (2018). Noorsootöötaja kutsestandard muutub noorsootöötaja eneseanalüüsi tööriistaks. *Mihus*, (23), 41–42.
- Reile, A., & Mäger, T. (2021). *Mobiilise noorsootöö ja avatud noorsootöö ühisosade kontseptsioon*. Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus. <https://vabaajakeskus.ee/wp-content/uploads/2021/03/MoNo-ja-avatud-osa-kontseptsioon-VALMIS-16.02.21.pdf>
- Reinomägi, A., Sinisaar, H., Toros, K., Laes, T-L., Krusell, S., Kutsar, D., Ilves, K., & Abel-Ollo, K. (2014). *Lapse heaolu mõõtmise käsitus*. Statistikaamet. <https://www.stat.ee/sites/default/files/2020-12/Lapse%20heaolu%20m%C3%B5%C3%B5tmise%20k%C3%A4sitlus.pdf>
- Ristikivi, L. (2012). Mobiilsest noorsootööst üldiselt – Mis see on? L. Ristikivi, & A. Johanson (koost). *Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale* (lk 7–9). Eesti Avatud Noortekeskuste ühendus.
- Sheppard, V. (2020). *Research Methods for the Social Sciences: An Introduction*. Pressbooks. <https://pressbooks.bccampus.ca/jibcresearchmethods/>
- Sotsiaalministeerium. (2023). *Noortegarantii tugevdamise riigisisene tegevuskava perioodiks 2022–2027*. <https://www.sm.ee/media/2324/download>
- Specht, W. (2012). Head Eesti mobiilse noorsootöö teostajad. L. Ristikivi, & A. Johanson (koost). *Mobiilne noorsootöö. Abiraamat mobiilse noorsootöö teostajale* (lk 4–5). Eesti Avatud Noortekeskuste ühendus.
- Statistikaamet. (2024a, 18. märts). *LES39: 15–34-aastased mittetöötavad noored, kes ei õpi ega osale koolitusel (NEET-noored) vanuserühma ja isikute rühma (sugu, rahvus, haridustase jm) järgi* [andmebaas]. https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__sotsiaalne-terjutus-laekeni-indikaatorid__vaesus-ja-ebaverdsus/LES39

- Statistikaamet. (2024b, 8. märts). *TT43: Töötud töötusperioodi kestuse ja isikute rühma (sugu, vanuserühm, elukoht, rahvus) järgi (kvartalid)* [andmebaas]. https://andmed.stat.ee/et/stat/sotsiaalelu__tooturg__tootud__aastastatistika/TT43
- Sõstra, K. (2023). *Mis mõjutab noorte NEET-staatusesse langemist? Analüüsi aruanne*. Statistikaamet. https://www.hm.ee/sites/default/files/document/s/2023-10/Mis%20m%C3%B5jutab%20noorte%20NEET-staatusesse%20langemist_Statistikaameti%20anal%C3%BC%C3%BCs_k%C3%BCljendus%202509.pdf
- Tartu Noorsootöö Keskus. (2022, 13. veebruar). *Tartu Noorsootöö Keskus valiti aasta noortekeskuseks*. Tartu linnavalitsus. <https://www.tartu.ee/et/uudised/tartu-noorsootoo-keskus-valiti-aasta-noortekeskuseks>
- Tormulainen, A., & Kauppinen, E. (2022). *Liikkuen läsnä, hetkessä teille. Tutkimusraportti liikkuvasta nuorisotyöstä* [Liikudes kohal, hetkega teile. Uurimistöo raport liikuvast noorsootööst]. Nuorisotutkimusverkosto. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/liikkuen-lasna-hetkessa-teille-2022-final.pdf>
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. DSpace. <http://hdl.handle.net/10062/36419>

Lisa 1. Intervjuu küsimused noorsootöötajatele ja Tartu Noorsootöö Keskuse Noortegarantii tugisüsteemi koordinaatorile

Kes on MoNo sihtrühmaks?

Kuidas jõuate sihtgrupini?

Kuidas jõuda NEET-noorteni? (Kõiv & Paabort, 2020, lk 36)

Missugune MoNo meetod on teie arvates kõige tõhusam? Millest seda järeldate?/Miks? (Mäger, 2022, lk 70)

Mis on teie hariduslik taust? Kas teil on noorsootöölaline kõrgharidus? (Käger *et al.*, 2017, lk 6)

Kellele sobib töö mobiilse noorsootöötajana? Milliseid isikuomadusi ja teadmisi on vaja, et seda tööd edukalt teha? (Eesti Noorsootöötajate Kogu, *s. a.*, lk 1)

Suurimad väljakutsed teie töös? (Eesti Noorsootöötajate Kogu, *s. a.*, lk 1)

Miks on Tartus mobiilset noorsootööd vaja? Miks see on oluline? (Paabort, 2019, lk 61–64)

Mis on peamised takistused/puudujäägid MoNo töös ja mida oleks vaja arendada? (European Commission, 2021, lk 32–34)

Mis on noorte peamised probleemid ja millist abi/nõu nad noorsootöötajatelt ootavad? (Johanson, 2012, lk 11)

Kuidas kogute tagasisidet noortelt? (Paabort, 2020, lk 19)

Milline on olnud tagasiside noortelt? (Paabort, 2020, lk 19)

Kuidas reageerivad noored teile tänaval? Kas monotajatest on jäänud pigem positiivne või negatiivne kuvand?

Millega mõõdate oma töö/panuse tulemuslikkust?

Kas vajaksite midagi, et muuta MoNo töö veel paremaks? (European Commission, 2021, lk 32–34)

Kas te tunnete, et piiratud vahendite tõttu on jäänud mingi oluline asi, vahend, koolitus vms saamata? (European Commission, 2021, lk 37; Käger *et al.*, 2017, lk 6)

Mis oleks esimene asi, mille looks, ära teeks või ellu viiks, kui raha poleks takistuseks? (European Commission, 2021, lk 32–34)

Kuidas on mobiilne noorsootöö Eestis end õigustanud? Millest seda saab järelda? (Reile & Mäger, 2021, lk 22; Kõiv & Paabort, 2020, lk 37)

Missuguseid ennetusviise kasutatakse Tartus hoidmaks ära riskikäitumist noorte seas? (Reile & Mäger, 2021, lk 4)

Kuidas tagatakse Tartu MoNo jätkusuutlikkus ehk kuidas töötajaid hoitakse ning mida tehakse, et tulevikus ka seda tööd tahetakse teha?

Kuidas näed mobiilset noorsootööd 5 aasta pärast? (Käger *et al.*, 2021, lk 4).

Lisa 2. Intervjuu küsimused lastekaitsespetsialistile

Kui oluliseks peate oma töös koostööd võrgustikuga, sh ka MoNo töötajatega? (Kõiv & Paabort, 2020, lk 37)

Kuidas käib infovahetus Tartu Noorsootöö Keskusega?

Missugused on ootused MoNoga koostööle? (Reile & Mäger, 2021, lk 21)

Miks on Tartus mobiilset noorsootööd vaja? Miks see on oluline? (Paabort, 2019, lk 61–64)

Mis on laste peamised mured/probleemid? (Dibou *et al.*, 2020, lk 76)

Kuidas jõutakse NEET-staatuses noorteni? (Kõiv & Paabort, 2020, lk 3)

Kuidas NEET-noori toetada?

Lisa 3. Intervjuu küsimused HARNO mobiilse noorsootöö peaeksperdile

Mis on MoNo peamised takistused/puudujäägid? Mida oleks vaja arendada? (European Commission, 2021, lk 32–34)

Kellele sobib töö mobiilse noorsootöötajana? Milliseid isikuomadusi ja teadmisi on vaja, et seda tööd edukalt teha? (Eesti Noorsootöötajate Kogu, *s. a.*, lk 1)

Kuidas jõutakse NEET-staatuses noorteni? (Beilmann *et al.*, 2022, lk 81)

Kuidas hinnatakse Eestis mobiilse noorsootöö kvaliteeti? Kui vajalik on ühtne kvaliteedi hindamise mudel? (Käger *et al.*, 2017, lk 6) / (Haridus- ja Noorteamet, 2022, lk 19)

Kui mõni linn/vald soovib hakata pakkuma mobiilset noorsootööd, kuhu ta peaks pöörduma ja kas on võimalusi ka toetustele/koolitustele? (Käger *et al.*, 2017, lk 6)

Miks on mobiilset noorsootööd Eestis vaja? Miks see on oluline? (Paabort, 2019, lk 61–64)

Mida on oodata 2024 aastal? Missuguseid programme või uuendusi on tulemas mobiilses noorsootöös? (Sõstra, 2023, lk 3)

Lisa 4. Kaaskiri

Lugupeetud intervjuueeritav!

Olen Tartu ülikooli Pärnu kolledži 3. aasta sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse eriala tudeng ja teen lõputööd teemal „Mobiilse noorsootöö toimimine Tartu Noorsootöö Keskuse töötajate pilgu läbi“.

Käesoleva intervjuu eesmärk on saada Tartu Noorsootöö Keskuse töötajate ning ekspertide nägemus mobiilse noorsootöö toimimisest.

Intervjuud lepime kokku vastavalt teile sobivale ajale, kas kohapeal või zoomis. Intervjuud salvestatakse diktofoniga, peale seda transkribeeritakse ja vastuseid analüüsitakse antud lõputöös. Tagatud on anonüümsus, nendele, kes seda soovivad ja peale töö kaitsmist salvestused kustutatakse.

Intervjuu käigus kogutud andmeid kasutatakse Tartu Pärnu kolledži sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse eriala lõputöös. Intervjuu kestvus on umbes 40 minutit.

Olen Teile tänulik aja eest!

Angelika Soll

SUMMARY

THE FUNCTIONING OF MOBILE YOUTH WORK THROUGH THE EYES OF TARTU YOUTH CENTER EMPLOYEES

Angelika Soll

Not all members of society are equally included. This is also true in youth work, where, for one reason or another, some young people are less involved. Mobile youth work is a preventive outreach youth work that is done outside of youth centers. It is a way to reach those young people who are not being reached by traditional youth work methods.

The research problem of this thesis is the situation where there are still many young people in society who are not in education or work and who cannot be reached by conventional methods. Therefore, there is a need for new methods to find those clients who, for one reason or another, do not reach youth centers. The objective of this thesis is to analyze the functioning and necessity of mobile youth work in Tartu, Estonia, from the perspective of Tartu Youth Center employees and to make recommendations to the center and the Education and Youth Board for the improvement of mobile youth work.

To achieve the goal, author composed two research questions:

1. How do Tartu Youth Center employees evaluate the functioning of mobile youth work in Tartu?
2. How necessary do mobile youth work providers and partners in Tartu consider mobile youth work to be?

The thesis consists of two chapters. The first chapter provides a theoretical overview of youth work, its support needs, and programs. It then provides an overview of mobile youth work and its methods and introduces mobile youth work in Estonia and elsewhere in the world. The second chapter introduces the Tartu Youth Center, the research method

used and describes the sample and provides an overview of the study's implementation, its results, and recommendations for the Tartu Youth Center and the Education and Youth Board.

The study found that mobile youth work is a valuable service that is reaching those young people who are not being reached by traditional youth work methods. However, there is a need for more resources to be allocated to mobile youth work, so that it can be more effective. The study found that the most common problems faced by young people are related to interpersonal relationships. Young people appreciate it when youth workers are available to them and listen to them. Collaboration is important for the success of mobile youth work. Mobile youth work can help to prevent risky behavior among young people. Young people who have participated in mobile youth work have reported feeling more positive about their lives and their future.

The following recommendations are made to the Tartu Youth Center and the Education and Youth Board:

1. Hire a second full-time mobile youth worker
2. Conduct a satisfaction survey among young people to assess the effectiveness of mobile youth work
3. Develop a uniform quality assessment system for all mobile youth work programs in Estonia
4. Make quality assessment of mobile youth work programs mandatory in all municipalities. The author suggests that future research could focus on the perspectives of young people on mobile youth work and the need for and potential of mobile youth work in other cities.

The author suggests that future research could focus on the perspectives of young people on mobile youth work in Tartu and the need for and potential of mobile youth work in other cities.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Angelika Soll,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Mobiilse noorsootöö toimimine Tartu Noorsootöö Keskuse töötajate pilgu läbi“, mille juhendaja on Kandela Õun reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Angelika Soll

16.05.2024